

רשימות סיפורים

לקט סיפורים ומעשיות מהרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין

שהעלה על הכתב
את אשר שמע מזקני החסידים בעיר סמרקנד
בין השנים תש"ב-תשכ"ט

חלק ב:

גדולי החסידות וגדולי החסידים

תשורה

משמחת הנישואין של
החתן התמים הרב יחיאל אפרים פישל שיחי'
עם הכלה המהוללה מרת רבקה שתחי'

גלוכובסקי

כ"ח אדר ה'תשע"ב

כפר חב"ד

בקשתנו שטוחה לפני הקוראים, אשר באם ישנם אי אלו הערות, שינויים
והוספות על הסיפורים הנמצאים בקובץ זה, מפי ספרים ומפי סופרים, נא
לשולחם אלינו ע"מ שנוכל לצייןם ולהוסיפם במהדורה הבאה, לאימייל -
sipureyh@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות
למשפחת גלובסקי - רחובות

אין להעתיק, לצלם, לפרסם ולהשתמש בשימוש מכל סוג שהוא בחומר זה
ללא אישור בכתב מהבעלים.

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת על חסדו הגדול, אשר זיכנו בשמחת נישואי צאצאינו החתן הרב יחיאל אפרים פישל שיחי" עב"ג מרת רבקה שתחי', הננו מתכבדים בזאת להעניק תשורה - מזכרת לבני המשפחה ולאורחים הנכבדים שי', כהבעת תודה על שהואילו להשתתף בשמחתנו.

בתשורה זו רואים אור בפרסום ראשון, עשרות סיפורי חסידים אותנטיים, שהעלה על הכתב סב החתן הרה"ח בעל מסירת נפש וכו' ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין, אשר שמע מזקני החסידים בהיותו בישיבת תומכי תמימים ולאחר מכן - בעיר סמרקנד.

רובם של הסיפורים שמע מהרה"ת וכו' ר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן (אחיו של הרה"ח שניאור זלמן ע"ה דוכמאן בעל "לשמע אזון") ששמע מסבו הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יואל ע"ה דוכמאן מחסידי אדמו"ר הצ"צ והמהר"ש, ומהרה"ת ר' דובער (בער"ל) ע"ה יפה, בעל שמועה נודע מתלמידי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש.

בשנת תשל"א כתב כ"ק אדמו"ר לסבינו במענה לשאלתו האם כדאי לפרסם רשימות סיפורים אלו: (1) באם לא נדפסו עדיין (2) באם (כמונן) ע"פ הסברא אמיתיים הם", אך למרבה הצער תוך חודשים ספורים הוא נלקח לבית עולמו, ולא היה סיפק בידו לעורכם ולהגישם לפרסום.

במלאות ארבעים שנה לפטירתו בכ"ט סיון תשל"ב, נרתמו נכדיו, החתן הת' יחיאל אפרים פישל ושמואל שי' גלזובסקי, להשלים את המשימה, לערוך ולתרגם את רשימותיו, לסדרם לפי נושאים ולהוציאם לאור עולם. תודתנו להת' אלחנן דב שי' גרליק על עזרתו הרבה בעריכת החומר.

קובץ זה הינו חלק שני מרשימת הסיפורים, כאשר בחלק הראשון (שיצא-לאור כ'תשורה' לחתונת בנו הרה"ת שניאור זלמן שי') באו סיפורים ושמועות אודות רבותינו נשיאנו נשיאי חב"ד, ובחלק זה נדפסים שאר הסיפורים על גדולי החסידות וגדולי החסידים.

ויהי רצון שזכותו של סבינו ע"ה, מסירות נפשו ועמידתו ללא חת ומורא על החזקת היהדות ומשמרת הגחלת החסידית במשך שנים מאחורי מסך הברזל, יעמדו לנו ולצאצאינו שיחיו לחיים מאושרים בכל בגשמיות וברוחניות ובדור ישרים יבורך - בבנים ובבנות עוסקים בתומ"צ, עדי נזכה להתגלות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

הורי הכלה

הרב חיים צבי ורעיתו קרוגליאק

הורי החתן

הרב מנחם מענדל ורעיתו גלזובסקי

הרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין

הרה"ח ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין

כותב רשימת-הסיפורים

הרה"ח איש מסירות הנפש וכו' ר' חיים אליהו ע"ה מישולובין נולד בב' חשון בשנת תרצ"א להוריו הרה"ח ר' אליעזר ומרת בתיה ע"ה שניהלו בית חסידי אמיתי, בית של תורה ויראת שמים ספוג בלחלוחית חסידית.

אמו מרת בתיה ע"ה נולדה בעיירה החסידית נעוועל לאביה הרה"ח ר' מיכאל גרשון שמולאבין ע"ה, שהיה מנהל 'קופת בחורים' של ישיבת תומכי תמימים אשר בנעוועל ואביו החסיד ר' דוד דב (בערל) ע"ה נימנה על חסידי אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע ואדמו"ר מהר"ש נ"ע ומידי שנה בשנה היה עושה את דרכו ברגל מנעוועל לליובאוויטש.

בסמרקנד

בשנת תש"א, כאשר שדה הקרב של מלחמת העולם השנייה הלך והתקדם אל תוך רוסיה, נמלטה משפחת מישולובין, כמו רבים אחרים, מזרחה, ולאחר תלאות רבות וטלטולים מייגעים הגיעו לסמרקנד שבאוזבקיסטן. היהודים הבוכרים תושבי המקום מזה שנים רבות, נהגו בפליטים הרבים טובת עין ולמרות התקופה הקשה, הן בגשמיות והן ברוחניות, עשו הכול כדי לסייע להם בעיר המקלט סמרקנד.

השמועה על כך עברה מפה לאוזן ועד מהרה התקבץ בסמרקנד ציבור גדול ונכבד של פליטים מרחבי רוסיה ואף מחוצה לה ובהם רבים ונכבדים מאנ"ש חסידי חב"ד.

אחרי תקופה של הסתגלות ולאחר שהמצב בברית המועצות הוטב מעט והרעב הכבד נגמר, קמו החסידים ויסדו בעיר תלמוד תורה וישיבה של ממש עם כיתות ושיעורים בהתאם לגילאי התלמידים. מגיד השיעור ב'נגלה' בכיתה הגבוהה, ובמידה ידועה ראש הישיבה כולה, היה הגה"ח ר' אברהם אליהו פלאטקין ע"ה, מטובי תלמידי תומכי תמימים בליובאוויטש ועד פרוץ המלחמה שימש ברבנות בכמה עיירות. ועל מנהלי ומשפיעי הישיבה נימנו החסידים המפורסמים ר' משה רובינסון, ר' ניסן נעמאנאוו, ר' שמואל נאטיק (קאריסלאווער) ועוד, כאשר פרט להם נוכחים בעיר ומשפיעים עליה מרוחם עוד כמה וכמה דמויות חסידיות מפוארות אשר רבים הם ואי אפשר לפרוטם.

ר' חיים אליהו ע"ה היה בחור נבון, בעל כשרונות מצוינים וניחן בראש עמוק, חד

וישר. לכן, על אף גילו הצעיר, נכנס ללמוד בכיתתו של הגה"ח ר' אברהם אלי' פלאטקין עצמו, שנהנה מאוד מהראש הישר והסברות העמוקות של תלמידו הצעיר וחיבב אותו מאוד.

בשנת תש"ו, כשנפתחו שערי רוסיה ליציאתם של הפליטים אזרחי פולין דרך לבוב (למברג), נפרדו מהוריהם ר' חיים אליהו ע"ה ואחיו הגדול יבלדח"ט ר' דוד דב שיח' - שהיו עדיין בחורים - ונסעו לעיר הגבול מתוך כוונה לצאת מאחורי מסך הברזל. ואולם, הם אחרו את המועד ובאותה שעה שערי רוסיה כבר ננעלו. בלית ברירה, חזרו לביתם בסמרקנד כלעומת שבאו. לימים הם הקימו בה בתים חסידיים והמשיכו לגור בסמרקנד ולהיות בה נרות להאיר עד צאתם מרוסיה.

במחיצת ר' חיים אברהם דוכמן

השנים היפות' של סמרקנד, מבחינת החיים החסידיים, נחתמו למעשה עם יציאת רוסיה' הגדולה בשנים תש"ו-תש"ז, אך הציבור קטן הכמות ורב האיכות שנתור בעיר המשיך לחיות ולהחיות את סביבתו ולפעול לשימור, חיזוק והפצת התורה והחסידות עד כמה שרק היה אפשר בתנאי הימים ההם, כאשר עינים הפקוחה של קלגסי הנ.ק.ו.ד. לא הפסיקה מלעקוב, לאיים ולרדוף.

בדיוק בפרק זה של התארגנות מחודשת אחרי עזיבת מרבית הציבור, בערך בשנת תש"ז, קיבלה קהילת אנ"ש בסמרקנד את פניו של חסיד מיוחד שהגיע לעיר, החסיד ר' חיים אברהם דוכמן (אחיו של הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה מחבר הספר "לשמע און") שהיה נכדו של הרה"ח ר' מרדכי יואל דוכמן ע"ה, מגדולי חסידי אדמו"ר הצמח-צדק ותלמידו המובהק של הגאון החסיד ר' יצחק אייזיק מהומיל.

החסיד ר' מרדכי יואל היה אוצר בלום של תורה וחסידות וגם של סיפורי חסידים. בזיכרונו נחקקו סיפורים ופתגמים אותם שמע ממקורות נאמנים, חסידיים הראשונים, וזכר היטב לפרטי פרטים. ר' חיים אברהם ע"ה זכה לשמש את סבו הגדול עד שמלאו לו ח"י שנים ולמעשה היה הנכד המקורב אליו ביותר ומאחר שכמו סבו אף הוא ניחן בזיכרון טוב וברור, הסיפורים והפתגמים הרבים ששמע מסבו היו אצורים במוחו ובליבו כל ימיו.

קבוצת הבחורים ששהו באותם ימים בסמרקנד וביניהם ר' חיים אליהו ע"ה עמדו עד מהרה על טיבו של האוצר המופלא שנפל לידם, והיו מרבים לשהות במחיצתו של ר' חיים אברהם ולשמוע את סיפוריו בכל עת מצוא ולשתות את דבריו בצמא.

לא אחת היה נצפה המחזה בו התהלך ברחוב לאיטו ר' חיים אברהם, ור' חיים אליהו ע"ה מהלך לצידו ו'חולב' ממנו סיפורי חסידים.

לא ארכו ימי שבתו של הרח"א דוכמאן בסמרקנד. בשנת תשי"א (או תשי"ב) הוא ברח מסמרקנד לסיביר עקב רדיפות הממשלה ושם נפטר.

מאהבתו את הסיפורים שזכה לשמוע מר' חיים אברהם ע"ה ומאחר שזכר אותם היטב לפרטי פרטיהם, טרח ר' חיים אליהו והעלה אותם על הכתב למען יעמדו ימים רבים ולמען ידע דור אחרון. על אלה הוסיף סיפורים ודברים ששמע מחסידים נוספים, גם הם בעלי שמועה דייקנים ובהם - אחיו של הרח"א הלא הוא המשפיע הרה"ח ר' ברוך דוכמאן ע"ה ("ברוך דער שוחט") שהיה לאחר מכן דודו מצד אשתו; החסיד התמים ר' דובער יפה ע"ה מתלמידי ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש בשנותיה הראשונות, אף הוא בעל שמועה נודע; וכן שמע מזקני החסידים בכלל ומהם: ר' דובער ע"ה איטקין, ר' ישראל נח ע"ה בעלניצקי, ר' שמחה ע"ה גורדזקי, ר' ירחמיאל ע"ה חדש, ר' בן ציון ע"ה מאראז, ר' מענדל ע"ה פוטערפאס, ר' מ"מ ע"ה נאדל, מורו ר' שמואל ע"ה נאטיק, מורו ר' אברהם אליהו ע"ה פלאטקין, ר' שלמה חיים קסלמן ועוד. ר' חיים אליהו מישולבין ע"ה נשא לאשה בשנת תשי"ד את - תבדלח"ט - מרת פרומה שרה תחי' בת החסיד התמים ר' אברהם ע"ה זלצמן.

בשנת תשכ"ט - לאחר שנים רבות של מסירות נפש מאחורי מסך הברזל אשר עוד חזן למועד לספר על כך רבות - זכה ר' חיים אליהו לעלות לארץ הקודש עם רעייתו ובניו הרה"ת יוסף יצחק והרה"ת שלום דובער ובתם מרת רחל, אשת הרה"ת ר' מנחם מענדל גלובוסקי - שיחיו.

מענה הרבי אודות כתיבת הסיפורים

עם בואו לארץ הקודש התיישב בכפר חב"ד ולמרות בריאותו החלושה ומכאוביו וייסוריו, הוסיף לרשום סיפורי חסידים ששמע ממקורות נאמנים עד אשר בשנת תשל"א כאשר הצטברו בידו לא מעט סיפורים ולאחר שהתייעץ עם ידידים, כתב אל הרבי נשיא דורנו את השורות הבאות:

"הנני שולח לכ"ק אדמו"ר שליט"א צילומי הרשימות של סיפורים ופתגמים שרשמתי ע"פ זכרוני בעזרת ה'. הרבה עניינים (ואולי גם רוב מהם) שמעתי בשנות תש"ז-תש"ט ממורי החסיד ר' חיים אברהם ע"ה דוכמן, שהיה נכדו של החסיד הידוע ר' מרדכי יואל ז"ל דוכמן ועד גיל 18 שנה הסתופף בצלו של סבו, ורוב הסיפורים שמע ממנו, רח"א הצטיין מאוד בכישרון הזיכרון שלו להפליא, היה דייקן בלשונו וכל דבר היה מספר כפי ששמע מסבו והדבר שהיה חוזר ומספר כעבור שנה היה ממש באותו הלשון. אותם הסיפורים חקוקים בזיכרוני במיוחד, ואני חושב שהם בדיוק ממש כפי ששמעתי בדיוק.

כמו"כ סיפורים ששמעתים ממספרים אחרים בתוכם החסיד ר' דובער ע"ה יפה תלמיד ישיבת תו"ת בשנים ראשונים של הישיבה בעל זיכרון חזק, והוא היה ב"א של החסיד ר' שלום ר' הלל'ס, והתמסר מאוד לסיפורי צדיקים וחסידים.

רשמתים בלה"ק משובשת כפי יכולתי, ולפעמים באידיש כדי שלא אסלפם השתדלתי שלשון של האדמו"רים יהיה כפי ששמעתי בדיוק. לאחרונה שמעתי הצעות לסדרם ולהדפיסם ויש אומרים שכדאי לתרגם אותם לעברית ואח"כ להדפיסם. ולכן אבקש מכ"ק להשיב חוות דעתו הק' האם להוציאם לאור ולהדפיסם ואם צריך לתרגמם. חיים אליהו בן בתיה מישולובין"

תשובת רבינו לא אחרה לבוא, הרבי הקיף את השאלה האם להדפיס את הסיפורים וכתב בזה הלשון:

(1) באם לא נדפסו עדיין (2) באם (כמובן) ע"פ הסברא אמיתיים הם.

פטירתו

מנעוריו היה ר' חיים אליהו חולה בדלקת פרקים. מאוחר יותר החמיר מצבו וליבו נחלש (עקב כך נוסף על שמו אליהו - השם חיים). מצב בריאותו אילץ אותו להיות מרותק למיטה לעתים קרובות ועם זאת לא פסק מללמוד וללמד להדריך ולייעץ ורבים נהנו ממנו עצה ותושייה בענייני הכלל ובענייני הפרט ששאבו מדמותו החסידית ומחכמתו ופיקחותו ותקופה מסוימת אף התעסק בענייני צא"ח בארה"ק.

בריאותו הרופפת באותה שעה מנעה ממנו לעסוק בהבאת הסיפורים לדפוס.

על אף רצונו העז להתראות עם הרבי, מצב בריאותו לא אפשר לו לעשות את הדרך בטיסה ממושכת והרופאים לא התירו לו להימצא בלחץ האוויר בגבהים.

בשנת תשל"ב החמיר מצבו הבריאותי והוא נותח בליבו בנייתוח מסובך שבאותם ימים היה חדש בארץ. הניתוח עצמו עבר פחות או יותר בשלום, אך עקב פעילות גופנית חוזרת ונשנית שרופאים מסוימים ראו בה צורך, הלך ר' חיים אליהו ונחלש, לבו החלש לא עמד במאמץ ובכ"ט בסיון תשל"ב נדם לבו החסידי והוא בן ארבעים-ואחת שנה בלבד, למגינת לב בני המשפחה והידידים והמכרים, ובראשם בני סמרקנד, שבק חיים לכל חי ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים ת"ו.

זהו קיצורו של חסיד, עובד, בעל מסירות נפש אשר גדל וחונך ברוסיה הסובייטית וכל ימיו חכה בכליון עיניים ליום בו יזכה להתראות עין בעין עם אביו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אך דא עקא שלצערנו לא זכה לכך.

ת.נ.צ.ב.ה.

שער א:

לקט סיפורים ומעשיות

אודות

גדולי החסידות

הבעל שם טוב והמגיד ממעזריטש
ותלמידיהם הקדושים

הבעל שם טוב

מהו הבעש"ט?

פעם בא משמש הבעש"ט, שכבר היה אדם זקן, לאדמוה"ז ואמר שבפיו סיפורים מהבעש"ט שבודאי לא שמעו מעולם, פתח וסיפר "מעשה היה, והבעש"ט לא חש בטוב, לפתע קם הבעש"ט ממיטתו ניגש אל עמוד התפלה דפק עליו והכריז 'אני בריא, אני בריא'. אמר לי הבעש"ט - בוא אתי, הבעש"ט הלך לנהר, פשט את בגדיו, שבר את הקרח ונכנס למים. קודם לכן, נתן לי הבעש"ט נר והדליקו, והזהיר אותי שאפילו אם הוא ישהה במים זמן רב, שאשב בשקט ואחכה לו ולא אקרא לו. ישבתי זמן רב, והנר כבר דלק עד תומו, וכבה. עוד קודם לכן פחדתי מכך שהבעש"ט שוהה זמן כה רב במים, אך נמנעתי מלצעוק, כי הזהיר אותי שלא אצעק, אך כעת שהנר כבה, חשבת, זו היא הזדמנות לקרוא לו. התחלתי לצעוק, הבעש"ט הוציא את ראשו מהמים, ובתמייהה שאל 'מה אתה צועק?', השבתי כי קר וחושך וכי הנר כבר כבה, הבעש"ט לקח חתיכת קרח והדליקה ונתן לי ושוב נכנס למים, והקרח דלק ובער בעוצמה רבה כל כך", אמר המשמש "עד שהרגשתי שנהיה חם לי". כשסיים הסיפור הגיב אדמוה"ז באלו המילים "ניט דאס איז דער בעש"ט" ("לא זהו הבעש"ט").

אז ספר סיפור שני (אך הרש"ג שכח אותו) וגם על סיפור זה ענה אדמוה"ז באותם מילים "לא זהו הבעש"ט", סיפר המשמש סיפור שלישי "אחד מחסידי הבעש"ט לקח עבור בתו חתן 'מתנגד', וכמה פעמים דיבר איתו שיסע להבעש"ט, אך החתן סירב. החסיד התלונן להבעש"ט שחתנו מסרב לבוא אל הבעש"ט. אמר הבעש"ט "אל דאגה, כשאהיה בעירך אפגש אתו".

ואכן, כך הי', אמר הבעש"ט לחתן המתנגד 'הבה וניסע ביחד', בעודם נוסעים ברחוב אמר הבעש"ט, "הנך יודע מה זה רבי?" ויקח את הממחטה מכיסו והמשיך בדיבורו "הרבי יכול לעשות שיירד גשם" ונענע בממחטו והחל לרדת גשם. אח"כ אמר הבעש"ט "היודע מה זה רבי? הרבי יכול לעשות שייפסק הגשם" והגשם פסק. והמשיך לומר "אתה יודע מה זה רבי? הרבי יכול לעשות שפה ירד גשם" והצביע בממחטה לצד ימין "וגם פה" והצביע לצד שמאל "ירד גשם, ובאמצע הדרך מול העגלה לא יהי' שום גשם", וכך נהי' תיכף שמימינם

(1) ראה רמ"ח סיפורים' אות נב, ורשימות דברים' מדור הבעש"ט אות ט"ז כע"ז.

ומשמאלם ירד גשם ובאמצע הדרך מול העגלה לא הי' שום גשם. כשסיים המשמש את הסיפור השלישי אמר אדמוה"ז "אה, זהו הבעש"ט, זהו הבעש"ט".

(כ"ז שמעתי מהחסיד הישישי ר' ישראל נח בליניצקי בשם הרש"ג, ואמר שהפירוש אינו מובן במה מתבטאת בכך גדלות הבעש"ט?)

כף הקלע

פעם בסמיכות לחג הפסח, בא הבעש"ט לביקור אצל אחד מחסידיו, כשהגיע לביתו של החסיד אמר שברצונו להתארך אצלו בפסח, והחסיד שמח מאד. הבעש"ט בקש שיראה לו כיצד נשמר אצלו היין במרתפו, והלכו יחדיו, אח"כ אמר הבעש"ט "הבה ונסע קצת לטייל", החסיד שמח לנסוע יחד עם הבעש"ט, העגלה בה נסעו הייתה עגלה סגורה (קרון), ויאמר הבעש"ט "פתח בבקשה את החלון, בכדי שיכנס אוויר צח", והמשיכו לנסוע. לאחר נסיעה קצרה אמר הבעש"ט "כיון שהאוויר בחוץ הוא טוב, בא ונצא לרבע שעה, ונטייל קצת בסמוך למקום", וכה עשו.

המקום הי' בסמיכות ליער, וילכו כל אחד לטייל. החסיד הלך מעט, ונבהל כי ראה שהוא כבר טעה בדרך ואינו יודע את הדרך בחזרה, אז ניסה ללכת הלאה והנה הוא תועה וטועה עוד, כך הלך ביער עד הלילה, ולא ידע מה לעשות. הפחד הלך וגדל איהו הוא ילין, טיפס החסיד על אילן גבוה וישב שם כל הלילה בפחד מחיות היער, בבוקר ירד והמשיך בדרכו רעב, מעונה ורצוץ והלך לחפש איזה ישוב, כעבור כמה שעות ראה שדה ובה בית בודד בעל ב' קומות, כשראה שיש בית ומסתמא נמצאים שם אנשים, שמח מאד והתקרב לעברו במהירות. כשנכנס לבית, ראה שהקומה התחתונה ריקה, מיהר לעלות בקומה שני' ונכנס לשם, באחד מחדרי הבית בקומה העליונה ישב זקן, לומד בגמרא גדולה ומסביב לשולחן עוד כמה אנשים³. אח"כ התחמק משם, והמשיך הלאה.

כך הלך והלך, עד שפגש קבוצת עניים מחזרים בעיירות, הוא התקרב בשמחה אליהם וישאלם בודאי שמעתם על עיר פלונית ובה גר גביר חשוב בשם פלוני, באמרו זאת הי' משוכנע שהם שמעו שמו שהוא מפורסם בכל האיזור, הם השיבו שאינם יודעים על עיר זו ועל איש זה, החסיד התאכזב מאד, העניים אמרו לו שאין ביכולתם לעזור לו, אך הם מציעים לו שילך איתם בחברותם מעיר לעיר, וכך ימצא את פרנסתו. בלב נשבר נאלץ להסכים ללכת אתם, וכונתו הייתה שבודאי כשיבא לאיזה ישוב יברר הדרך הנכונה לחזור הביתה, וילך איתם. כשהגיעו לעיר הראשונה, הוא רץ ומיהר לשאול על עירו ואיך מגיעים לשם, ובוודאי יודעים גם כאן על שמו המפורסם. אך גם פה רדפה אותו צרתו, וכולם ענו לו שלא שמעו על עיר כזו ועל איש כזה, הוא היה שבור ונדכה, מה קרה לו ואיפה הוא נמצא, שאיש אינו מכיר לא אותו ולא את עירו.

(2) פירשו, ע"פ מארז"ל דג' מפתחות לא נמסרו לשליח, וא' מהן של גשמים (ריש תענית), ואילו אצל רבי',

אין זה כך כיון שאינו בגדר שליח.

(3) חסר קצת.

בנתיים שמע החסיד מן העניינים, שבעוד שנה תהי' חתונה לבתו של הבעש"ט במעזיבז, והבעש"ט הכריז שכל עני שיבא לחתונה יקבל מטבע חשוב, ולכן הם מתכננים את המסע שלהם כך שבעוד שנה, יגיעו למעזיבז. וכששמע החסיד שמח מאד, כי למרות שיצטרך לסבול עוד שנה, אך לבסוף יגיע לבעש"ט ויושע בוודאי.

כך הלך איתם מעיר לעיר, וממושב למושב, ולן ואכל בין העניינים. עד שעברה שנה והגיעו למעזיבז ביום החתונה, כמובן ששמחתו היתה גדולה, לא מהמטבע רק מהפגישה עם הבעש"ט שבלי ספק יעזור לו. להחתונה הגיעו עוד קבוצות ענים אחרים, ויעמוד גם הוא בתור ויגש להבעש"ט ואך רצה לבקש ולשאול מאיתו. ויאמר הבעש"ט "אל תשאל אותי כלום, אין לי בשבילך שום פתרון, רק עצה אחת: לך בחזרה באותה דרך ממש, שאיתה הגעת לכאן. וכשתגיע לאותו בית בו ישב הזקן ולמד, היכנס ותחטוף מהשולחן את הגמרא בה הוא לומד, והכה בה בראשו של הזקן עד שישקע בארץ, זקן זה הוא אביך בעולם העליון, והיושבים על ידו אלו הקליפות, כי אביך למד תורה שלא לשמה ואין לו תיקון רק כשתכה אותו, וזהו תיקונו", כששמע החסיד כל זה הסכים לקיים את הוראת הבעש"ט.

שוב הלך החסיד בדרכו חזרה, וסבל את כל תלאות הדרך עד שעברה שוב שנה תמימה. הגיע החסיד לאותה שדה, הבית עומד על מקומו, בדיוק כפי שהיה לפני שנה. החסיד נכנס לבית, עלה במדרגות לקומה השניה, ומיהר לגשת אל הזקן חטף את הגמרא, והחל להכות איתה על ראש האיש הזקן. האנשים היושבים סביב השולחן התנפלו עליו, וניסו למנוע ממנו להכות את הזקן. אך הוא המשיך בשלו, ולא חדל להכות עד שהזקן שקע בקרקע. כשגמר להכות, התאושש, והנה הוא עומד ביער, והבעש"ט אומר לו "קום, כבר עברו חמשה עשר הרגעים שיצאנו לטייל". הסביר הבעש"ט לו אשר הגיע לו עונש כף הקלע, ולאביו שהוא הזקן שלמד, הי' זקוק לתיקון. בכך ששלחו לכף הקלע הבעש"ט פעל שני עניינים, הן לטובתו והן לטובת אביו⁴.

כשספרו המעשה הנ"ל לאדמו"ר הצ"צ, שאלו אותו ומנין אנו יודעים שאין אנו נמצאים עכשיו בכף הקלע, ויען הצ"צ "אם אתה רואה אותי זהו הסימן שאינך בכף הקלע"⁵. ונוסחא אחרת "באם אתם רואים ציצית בבגד שלכם, זהו ראייה שאינכם בכף הקלע".

לפחד מן האמת

איש אחד רדף אחרי הבעש"ט עם גרון בידו, והבעש"ט ברח ממנו. אח"כ שאלו את הבעש"ט מפני מה פחד ממנו, והלא אם אין רצון הקב"ה בכך מה יעשה לו, ענה הבעש"ט "ברחתי לא מן הגרון אלא מן האמת כי הרודף היה מתנגד, ורדף באמת".

(מר"בני"צ ע"ה מאראז)

(4) כע"ז 'רשימות דברים' מדור אדה"ז אות י', בכמה שינויים.

(5) לכאורה קצת פלא, שהרי אף בסיפור הנ"ל, ראה החסיד את הבעש"ט בכף הקלע, וצ"ע.

סיפורי הבעש"ט

פעם היתה חנוכת הבית אצל אדמו"ר הצ"צ וישבו בניו ושוחחו בסיפורי צדיקים, תוך כדי שיחה, החל ויכוח האם סיפור מסוים על הבעש"ט נכון או לאו. לפתע נכנס הצ"צ, וכששמע את נושא הויכוח, הגיב: מה אתם מתווכחים, כל מה שמספרים על הבעש"ט הוא נכון, איי, אינכם מבינים, גם לי יש ג' סיפורים על הבעש"ט שאיני מבינים ואחד מהם אספר לכם, וכך הי' המעשה:

להבעש"ט הי' חסיד שהי' חשוך בנים ר"ל, וכשבא לבעש"ט לבקש ברכה לבנים, ענה לו הבעש"ט שיחכה עשר שנים, וכן עשה. בתום העשר שנים שוב בא החסיד לבקש ברכה לבנים, ושוב השיב הבעש"ט שיחכה עוד עשר שנים, הוא יצא מהבעש"ט במפח נפש, אך סבל עשר שנים נוספות בפקודת רבו, בכליון עיניים, ועם סיום התקופה הארוכה רץ אל רבו הבעש"ט בתקוה שיעזור לו כעת. אמר לו הבעש"ט שיחכה עוד עשר שנים, בפעם השלישית. נסע האיש הביתה וחשב "נו, מילא המתנתי את עשרת השנים הראשונות כציווי התורה, ואח"כ המתנתי עוד עשר שנים ע"פ ציווי הרבי, אך בשביל מה ולמה לי לחכות עוד עשר שנים, ואולי בינתיים אודקן ולא אוכל בכלל להוליד בנים". החליט לגרש את אשתו ולישא אחרת, וכן עשה.

כעבור שנה נולד להם בן, וכך בתוך מספר שנים נולדו להם בנים ובנות. אך, באותו זמן ירד מנכסיו ר"ל, ולו ולאנשי ביתו נגרמו יסורים קשים ר"ל. היסורים הלכו וגברו, עד שפקעה סבלנותו והחליט לנסוע לבקש ברכה מהבעש"ט. כשבא לבעש"ט אמר החסיד, "רבי, אני יודע שעל אי שמיעתי לדברי רבי מגיע לי עונש, אבל לא כ"כ חמור, ומה הי' עלי לעשות? הלא אם הייתי ממתין עשר שנים נוספות, הייתי מזדקן ולא הייתי יכול להוליד ילדים בין כה וכה".

פנה הבעש"ט להמשרת ובקשו שיוציא את ספר התורה מארון הקודש, פתח הבעש"ט את ספר-התורה, והראה לו אשר כתוב בו ברור "פלוני בן פלוני לא יגרש". הצ"צ סיים, "מה שהבעש"ט הי' יכול לראות את מקומו הפרטי של כל אחד ואחד בתורה זה אינו פלא בעיני, אך איך הי' יכול (ואולי הל': ובשביל מה הי' צריך לזה) להראות זה להשני, זה איני מבין", ואעפ"כ הסיפור הוא נכון.

6) ראה ב"רשימות דברים" (מדור הבעש"ט, אות ט'), אך מופיע שם ללא הפרטים שהצ"צ אמר שאינו מבין את שלושת הסיפורים וכמו"כ בסוף הסיפור, שאמר שאינו מבין איך הראה זאת ליהודי שני אינו מופיע שם.

המגיד ממעזריטש

וילנא ומעזריטש

א' מגדולי המשכילים והסופרים החיצונים שסייר ברחבי תבל אמר שהי' בוילנא בבית הגר"א, ובערב שבת הדליקו שם נרות כמניין "שבת", און ס'איז גיווען זייער ליכטיק נאר דער נאך איז ער געווען אין מעזריטש איז דארטן גיווען נאך ליכטיקער (וזה היה מאוד מואר, רק שאחר כך הוא היה במעזריטש [אצל הרב המגיד] ושם היה עוד יותר מואר).

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה, אך שם המשכיל אני שכחתי)

חומרות בנט"י

הרב המגיד ממעזריטש אמר שבנטילת ידים יש 300 חומרות והידורים.

רבי אברהם המלאך

גוף ונשמה

כשהיה נולד בן להמגיד נ"ע, הי' נגש אליו ומסתכל בו ואומר "ניט דאס האב איך גימיינט" ("לא לכך התכוונתי") והתינוק הי' תיכף מת, אז כשנולד המלאך ר' אברהם בנו החביאו את התינוק ממנו שלא ישלחו כדרך שעשה להקודמים כעבור איזה זמן הראו לו ויאמר "איך האב א פולע שענערע אוועקגעשיקט אויף יענעם עולם" ("יפים הרבה יותר שלחתי לעולם ההוא (הבא)").

שמעתי שהמגיד נ"ע אמר על בנו ר"א המלאך בזה הלשון "לייטן וואלטן ווינטשן זיך אזא נשמה, וואס פאר א גוף האב איך עם ממשיך גיווען" ("אנשים היו מייחלים לעצמם כזו נשמה, [אך] איזה גוף המשכתי לו").

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה)

אדמו"ר הזקן

קריאת המגילה של אדה"ז

את יוסף החזן ברך אדמוה"ז בעשירות. לאחר הסתלקות אדמוה"ז קרא שם המגילה במקום אדמוה"ז, כשגמר אמר אדמוה"א "אז דער טאטע פלעגט ליינען, האט מען קיין אונטערשטע מעשיות גאר ניט גיהערט" ("כשאבא היה קורא, לא שמענו שום מעשיות אחרות").⁷

לשון הרב

ר' פנחס רייזעס הי' לו מכיר וידיד ממתנגדים כשפגש אותו העניקו מתנה סט שלם של שולחן ערוך רבינו הזקן, לאחר שנה פגש אותו שוב, ושאל אותו "וואס זאגט איר אויף דעם רבי'נס שו"ע" (מה אתה אומר על שו"ע רבינו?), ויאמר המתנגד "און וואס זאגט מען איר?" ("ומה אתם אומרים?") ויאמר ר"פ "בא אונז זאגט מען אז אין דעם רבי'נס שו"ע איז ניטא קיין איין ווארט קיין איבעריקער" ("אצלנו אומרים שבשולחן רבינו, אין אפילו מילה אחת מיותרת"), ויצעק המתנגד "אמת, אמת, אפילו קיין אות ניטא קיין איבעריקער" ("אמת, אמת, אפילו אות אין מיותרת").

(7) ראה "רשימות דברים" מדור כ"ק אדמו"ר האמצעי, אות א', עם תוספת פרטים אך בשינוי, וראה ג"כ ליקוטי סיפורים עמ' קט שם מופיע קצת בשינוי, כמו"כ אמר אדמוה"א לשון אחרת במקצת.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב

"אשת חבר כחבר"

הרבנית פערל, אשת רבי לוי"צ מברדיטשוב, בעת זקנתה הלכה ברחוב ונפל מקלה מידה. בא ילד קטן והרים עבורה את המקל, ברכה אותו "תחי' עבור זה מאה שנה", ענה הילד "טאמער ניין און נייענציק איז אויך נישט קאשע" ("באם יהיה זה תשעים ותשע שנים זה גם כן לא יהיה נורא"), ובאמת חי אותו איש תשעים ותשע שנים.

(שמעתי מר' דובער יפה)

"אשה כשרה עושה רצון בעלה"

רבי לוי"צ מברדיטשוב כשהי' רב בעיר פינסק (ושם כל העיר כמעט הי' מתנגדים וזה הי' בעיצומה של המחלוקת בין המתנגדים והחסידים) רדפה אחריו אשה אחת ובידה דלי מלא מי שופכין, ושפכה עליו את כל הדלי וברחה. רדף אחריה עד שנתקרב אליה ואמר בחפזון "את אשה כשרה - עושה רצון בעלה" - השי"ת יתן לך עבור זה זרע טוב".

מי גדול ממי?

שוחט א' (או שמא היה זה הרב) שהי' לו שאלה בהלכות טריפות בעיר ברדיטשוב והורה הרלי"צ מברדיטשוב להתירה, ורב אחר שם פסק לאיסור. שאל השוחט את האדמוה"ז אודות המחלוקת בפסיקה, והשיב אדמוה"ז "מדוע הוא אוסר, הוא סומך על התבואת שור, תאמינו לי שהרב (היינו רלי"צ) איז געווען אזא גאון ווי דער תבואת שור" ("הוא גאון כמו ה'תבואת שור"?)⁹.

(8) תנא דבי אליהו פ"ט.

(9) ראה שו"ת אדה"ז סי"ב: "לענין שאילה דשאלנא קדמיכון אודות אשר השבתי לשואלי דבר להסכים ולבא אחר המלך אשר כבר עשהו הלא הוא מחותני הגאון החסיד המנוח זצ"ל אב"ד דק"ק ברדיצוב בהוראה להיתר בסרכא שעברה וניתקה מהריאה ע"י מיעון ומשמוש וגלגול באצבעות הנהוג עכשיו בכל המדינות רק שנשאר עדיין דלדולים מהסרכא על הריאה וכשהסיר הבודק הדלדול כמנהגנו לא יכול להסירו בקל ומשך בכח וחוזק קצת וכשנפחו הריאה היה מבצבץ באותו מקום שמשך בכח קצת והורה להתיר". ושם כתב לדחות דעת התב"ש "ובאמת דעת התבואות שור שהבדיקה היא לעכב אפילו בדיעבד נפלאה ממני..".

סוכות אצל רלוי"צ

כידוע שרבי לוי יצחק מברדיטשוב הי' לוקח שק עם אתרוגים ובוחר מתוכו את האתרוג שעליו יברך. הי' לוקח אתרוג בידו, וזורקו ולוקח אתרוג אחר וגם אותו הי' זורקו לשק, ולוקח עוד אתרוג אחר, שמא הוא יותר 'הדר' וחוזר חלילה, ושוב בוחר ובסוף הי' עוצם עיניו ומוציא אתרוג איזה שהוא, ואותו האתרוג הי' מאילן מקלבריה כנ"ל, שהי' הרוח מנשבת ומביאה גרעין משם לא"י ונטעו אילן והאתרוג הי' מגיע לרבי לוי"צ¹⁰.

הרה"צ רלוי"צ מבארדיטשוב הי' ער כל הלילה ראשון של סוכות כי הי' מצפה מתי יוכל לברך על ד' מינים. וכמו"כ במוציא חג הפסח וחג הסוכות הי' ער כל הלילה ומחכה מתי יוכל להניח תפילין (אחרי שלא הניחם כל החג).

"כשהמחותן מרשה"

אחד מחסידי אדמו"ר הזקן נתמנה לבורגמיסטר (ראש העיר), לאחר תקופה הלשינו עליו שעשה איזה פשע או זיוף, ובעקבות כך הוא הועמד למשפט והיה בסכנה מפני כך. נסע החסיד לאדמוה"ז, וסיפר לו כל מה שקרה לו, ענה אדמוה"ז "איך קען דיר גארניט העלפען, פאר צו דעם מחותן (הר' לוי יצחק וצ"ל מבערדיטשוב) אפשר וועט ער דיר האלפען" ("איני יכול לעזורך בכלום, סע למחותני, אפשר שהוא יעזורך").

קם ונסע לעיר זלאבין, לראות את ר' לוי"צ מברדיטשוב, שהי' צריך לבא ליחטונה הגדולה בזלאבין¹¹. כשהגיע, הגבאי לא הניחו להיכנס, באמרו כי פה אין זה מקום מגוריו של רלוי"צ ולא יקבל כל איש. הפציר החסיד בגבאי בדמעות שלישי, והסביר לו את מצבו האומלל, ושהוא צריך את עזרת ר' לוי יצחק בדחיפות. ריחם עליו הגבאי, וגילה את אוזנו, שאף על פי שאין ברשותו להכניסו אל ר' לוי"צ, אך במוצש"ק כשהוא יוצא ממשרתו, והגבאי השני עוד לא ניגש לתפקידו הרי ישנו פרק זמן שאפשר ליכנס, וכך עשה תיכף אחרי ערבית כשלא הי' כל שומר על הפתח נכנס לתוך חדרו של רלוי"צ. ראה החסיד האריך רלוי"צ עושה הבדלה, ומרוב דבקותו נשפך היין מן הכוס, ובכדי שתשאר הכוס שהיא מלאה וגדושה¹², עומד המשרת ומחזיק בבקבוק ושופך בריצפות כל זמן הבדלה לתוך הכוס, אחרי הבדלה הלך רלוי"צ לישון מעט וכשהוא ישן ישבו על ידו משני צידי שני אנשים אחד מהם לומד משניות והשני ס' הזוהר וכשא' מהם טועה בלמודו אז תיכף הרלי"צ מתקנו (מגיהו) מתוך השינה.

10) כע"ז ראה 'רשימות דברים' מדור כ"ק אדמו"ר הצ"צ, אות כט.

11) חתונת ר' אליעזר בנו של הרב מאיר בן הרה"ק הרב לוי יצחק מברדיטשוב עם הרבנית שרה בת אדמו"ר

האמצעי בזלאבין בפרשת נשא תקס"ו.

12) כע"ז ראה 'רשימות דברים' מדור כ"ק אדמו"ר הצ"צ, אות כט.

כעבור שעה קלה קם רלוי"צ משנתו, והנה רואה הוא איש בחדרו, שאל אותו רלוי"צ סערצע! (לב) מה אתה צריך פה? ויספר לו את כל צרתו ויאמר הברדיטשעווער מי הרשה ליהודי להיות בורגמיסטר ויען האיש המחותרן שלכם (אדמוה"ז) ויען בקול רלוי"צ "אה, דער מחותרן! אויב אזוי וועסט שוין גאנץ זיין, וועסט שוין גאנץ זיין" ("אה, המחותרן! אם כך הכל יהיה בסדר, הכל יהיה בסדר").

(המעשה הנ"ל שמעתי מר' דוד שי' איטקין מנעול)

מלאך ועבירה

מעשה בא' שנתן עינו בפנוי' אך חשש מאיסור נדה ואמר לה שתספור ז' נקיים ונכשל ר"ל. אח"כ בא לפני בערדיטשאווער לבקש דרך תשובה, ויאמר רבי לוי"צ "אה! איך זה יהודי מחכה ז' ימים לעשות עבירה, אין לי עצה לזה, אולי תסע למחותן", ויסע לאדמוה"ז ויספר לו הכל ויאמר אדמוה"ז "ער גייט דערציילען א מלאך וועגען א עבירה" ("הוא הולך לספר למלאך על עבירה") ויאמר לו שיקנה נרות לבית הכנסת סכום מסוים (ועוד איני זוכר).

(מפי ר' בער איטקין)

שמו ושם עירו

אמר אדה"ז: כשמזכירים לא רק את שמו של הרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב אלא אפילו רק העיר ברדיטשוב זה יגן ומתיק הדינים¹³.

עד הפירור האחרון

הרה"צ ר' לוי יצחק זצ"ל מברדיטשוב לא הי' שוכב לישון עד שהי' מחלקים את כל הלחם בביתו לעניים. פעם שכב לישון, ולא יכול היה להרדם, קם ואמר להרבנית "למה השארת לחם בבית", השיבה הרבנית שכבר נתנה את הכל, אמר הרה"צ שאין יכול להיות, כי אינו יכול להרדם. הלכה הרבנית לחפש בבית, ומצאה שבקערה שלשים בה את הבצק, נשאר פירוים על הדפנות, גירדה אותם ונתנה לשכנים העניים, ורק אז הי' יכול רלוי"צ לישון.

13) ראה ב"רשימות דברים" עמ' 211, שם מופיע בדומה, וכמה נוסחאות שם מי אמר את זה, ועל מי אמר זאת, אך לא הביא שם שאדמוה"ז אמר זאת.

דער שפאלער זיידע

זכות ההצלה

דער שפאלער זיידע טבע בנהר¹⁴, אמר "די וועלט וועט זאגן אז דאס איז דעם נחמן'קעס קפידה איז מיט דעם זכות גופא זאלסטו מיר רעטווען" ("העולם יאמרו שזו היא קפידת ר' נחמן, ובזכות זה גופא הצל אותי").

"בהמה זקנה"

דער שפאלער זיידע הי' גר בקומה שניה, ואדמו"ר הזקן הלך אליו בבוקר כשהאדמו"ר הי' עולה במדרגות יצא דער זיידע לקראתו ויאמר לאדמוה"ז "צו וועמען גייט איר? צו דער אלטער בהמה?" ("למי אתם הולכים? להבהמה זקנה?"), כידוע שלפעמים הי' משפיל עצמו בל' בזיון¹⁵.

זכות אבות

נכד או נין הסבא משפולע גוייס לצבא ברוסי' בהיותו נער בזמן ניקולאי הראשון ימ"ש (כידוע שהי' מגייס ילדים עבריים ל-25 שנה והי' ממירם ר"ל). והנער עמד בין עוד חיילים הוצג במסדר צבאי והמלך ניקולאי עבר ביניהם, לצפות אותם, וכשניגש להנער ההוא צעק "איזה חייל זה, תיכף תשלחוהו הביתה כי על גביו עומד שד מהרקיע עד הארץ".

14 אין הכוונה לנס ההצלה המפורסם שארע ביום י"ט בשבט תקנ"ג, כי הרי אז עוד לא החלה מחלוקתו עם הר"נ (שכידוע החלה רק לאחר חזרתו מא"י בשנת תקנ"ט).

15 ראה תו"ש ע' 84, וביאור אדמו"ר מהר"ש בתוכן אמרה זו.

ר' זושא מאניפולי

ששה סדרי משנה בגלל ניסיון

ר' זוסיא מאניפאלי' הי' יפה תואר מאד ופעם הי' לו ניסיון מפריצה אחת שהלכה בעקבותיו ולא הי' יכול לברוח, ולכן הוצרך לקפוץ לתוך באר מים, ואח"כ כשחולץ מן הבור, אמר שעבור זה נתנו לו מלמעלה מתנה שידע את ששה סדרי משנה בע"פ.

(זה שמע ר' חיים אברהם בימי מלחמה השני' בהיותו בעיר קובישעב מאיש בן 96 שנה שהי' מחסיד באברויסק)

רבי ישראל מווילענדיק

בזכות האמונה

כשהיו באים נשים עקרות היה הווילענדיקער תיכף מברכם, היתה נכנסת לחדרו האשה ומבקשת ממנו עבור ילדים, הי' אומר "ואם אני אבטיח לך בן דומה לך כאילו את אוזות אותו על ידיך כבר כעת?" היתה משיבה "כן", והוא אומר "נו, לכי לשנה הבאה יהי' לך בן", וכן הי'. וכשהיא יצאה תיכף נכנסה אחרת ואמרה "רבי, גם אני הלכתי אתה ביחד ובאתי לכאן לבקש עזרה", ויאמר "ואם אבטיח לך בת, אז נדמה לך כאלו את אוזות אותה בידייך" והשיבה "כן" ויאמר "נו, לכי לשנה הבאה תהא לך בת" וכך הי' שנולדה לה בת.

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה)

הווילענדיקער לא הי' בן לגוטער איד או רבי, אך הוא הי' מפורסם כאברך מצוין, פעם בא לעירו הצדיק ר' מרדכי טשערנאבלער והוא ישב בבית הכנסת בסנדלים של עץ קלועים (הנק' בל' רוסית ליקי) ושם המקום הי' קראסניליקי (סיום המעשה אינו בדיוק לכן מנעתי לכתוב).

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה)

חשוך בנים מקפידת ר' לוי"צ מברדיטשב

שמעתי שלהוילענדיקער לא הי' בנים מקפידת רל"צ מברדיטשוב, שפעם רלוי"צ מברדיטשוב אמר דברי תורה, ובבית הכנסת אז הי' הרבה אנשים מלא פה לפה. הוילענדיקער ישב בפנית ביהכ"נ זורק מפיו שיש סתירה על דברי התורה כי כתוב ברמב"ם באופן אחר, ויספרו רל"צ ויאמר "רמב"ם כזה איז ניטא, און דו וועסט דערפאר ניט האבן קינדער" ("רמב"ם כזה אין, ואתה לפיכך לא יהיו לך ילדים").

קפידת הצדיק

הוילענדיקער בעת התפילה הי' עושה תנועות משונות בפניו, איש אחד חיקה את תנועות ע"י עקימת פניו בעת תפילתו של הר"י, ותיכף נתעקמו פניו וכך נשאר במשך כל חייו.

(חתנו הי' גר בעיר וויטעבסק והח' ר' דובער יפה ע"ה הכירו ושמע ממנו זה)

"כל המהרהר אחר רבו"

חסיד א' מליובאוויטש נסע לא רחוק מוילענדיק, והחליט לבקר שם לראות מה נעשה שם, כשנסע בעש"ק בעגלה עם חסידי ווילענדיק ראה שהולך איש עני ברגליו, והעשירים לא רצו לקחתו ונסעו הלאה.

כשבאו לוילענדיק והגיע זמן קבלת שבת, הוילענדיקער הלך בביהכ"נ הלוך וחזור ולא התחיל את התפילה, עד שאותו עני שהלך ברגל הגיע, ואמר הצדיק ברוסית "קטאָ קאַניאַַ מייע טאָט נאַ קאַניע יעדע א קטאָ ניע מייע טאָט פעשאַקאָם יעדע" ("מי שיש לו סוס הוא רוכב עליו, ומי שאין לו סוס הולך ברגל").

החסיד החב"דניק כשראה כל זה חשב שהוא מראה מופתים גלויים, ויאמר הוילענדיקער "כל המהרהר אחר רבו כאלו מהרהר אחר שכינה"¹⁶, אז חשב החב"דניק "אבל הוא אינו רבי שלי", ויאמר הוילענדיקער "כל המהרהר אחר רבי אפילו אם אחר הוא, ואינו רבו כאילו מהרהר אחר שכינה". אז החסיד חשב בליבו "ומ"מ אם הוא הי' בליובאוויטש היו נותנים לו באחוריים" ותיכף הגיב הוילענדיקער "כל המהרהר וכו', אז מ'טראכט געבן דעם רבי'ן (שחושבים לתת לרבי) באחוריים כאילו מהרהר אחר השכינה"¹⁷.

16 סנהדרין קי, א.

17 ראה 'ספורי נפלאות' (מכון 'אור ישראל', מאנסי תשנ"ו) ע' קלו.

תחיית המתים

שמעתי מחסיד א' שספר מר' יצחק מתמיד נ"ע שפעם א' הווילענדיקער התארח אצל איש בשב"ק, והלה הזמינו ללכת איתו למרחץ בע"ש. כשהלכו בחזרה, בקש הבה"ב שיכנסו לשיינק (מסעדה, מזנון) לשתות כוס מעד (משקה מי דבש) כשנכנסו לשם והנה שם בהלה גוי אחד נכנס ושתה כוסות יי"ש עד שנפל ומת והבעה"ב נבהל ונפחד כי עכשיו יעלילו עליו.

המארח של הווילענדיקער פנה אל אורחו ויאמר אולי יש לעזור לו ויאמר הווילענדיקער יגיש לנו כוס מעד ונברך ברכה וינסה לגשת לבעה"ב של שיינק והלה אינו מקשיב אפי' לדבריו אז השתדל ואמר לו אתה רוצה להוושע יש על ידי פה איש חשוב ובטח יעזור רק תן "מעד" לברך ברכה, אז נתן מעד והווילענדיקער עשה ברכת שהכל בדביקות ושתה הכוס ויגש אל הגוי המת ובעט בו ברגלו ויאמר לו "ווסטאויי, טוט טעבע נייע מעסטא" ("קום, כאן אין המקום בשבילך") ויקם וילך עד שהגיע לרחוב בו גרו נכרים ויפול שם ולא קם.

רבי אברהם יהושע מאפטא

כשרוצים להפגש

הרב הצדיק מאפטא כותב במכתביו לאדמוה"ז אם אתם רוצים אנו יכולים להפגש על דרך קל, על דרך "הנה ה' רוכב על עב קל"¹⁸.

(18) ישעי' יט, א.

ר' ישראל מרוז'ין

השמים שונים בשבת

הרה"צ ר"י מרוזין (ואולי אביו) כשהי' ילד ולמד גמרא עם רבו ולמדו ההולך במדבר ואינו יודע מתי שבת, הפסיק הילד ושאל מן המלמד איך יתכן שאינו יודע מתי שבת הלא מביטים על השמים ורואים כי הלא שבת השמים הם שונים¹⁹.

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה)

(19) ראה 'רשימות דברים' מדור חסידים אות כג.

לקרב את החב"דניקים

הרב הצדיק יהושע העשיל מאפטא ידוע כמנגד לחסידות חב"ד, פעם התארח אצל הרה"צ מרוז'ין ודרש מהרוז'ינער למה הוא כ"כ מקרב את חסידי חב"ד, ויען הרוז'ינער זצ"ל "אז דער בעש"ט געווען אין היכל המשיח, און געפרעגט "אימתי קאתי מר" ומשיח ענה לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, און זייער רבי (אדמו"ר האמצעי) איז דאך מוסר נפש אויף דעם, איז ווי זאל איך זיי ניט מקרב זיין?" ("כשהבעש"ט היה בהיכל המשיח, ושאל "אימתי קאתי מר", ומשיח ענה לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, והרבי שלהם הוא הרי מוסר נפש עח זה, הכיצד שאני לא אקרבם?").

(מר' ח"א ד"ל דוכמן)

"כי לשלג יאמר"

חסיד א' של הרה"צ ר' ישראל זצ"ל מרוז'ין הי' סוחר עצים גדול שהי' קונה אותם מן היערים הגדולים בעומק המדינה באזור הצפוני שהעצים אפשר להוביל משם רק במזחלות (שליטען), ואחרי החורף כתום השלג מתגלים הביצות ואין כל אפשרות להוציא העצים.

פעם א' שכר יערות לתקופה מסויימת בשלהי החורף, וקיווה שיספיק בעוד מועד לחטוב הרבה עצים ולהובילם ליעדם ובוה ירוויח הרבה, והוא בעצמו נסע לעיר סאדיגורא שם גר הרה"צ ר' ישראל מרוז'ין.

לבינתיים, הסוחר קיבל מברק מהממונה שלו על קניית העצים שהיה במקום חטיבת העצים ברוסי, שאין שלגים ואי אפשר להוציא העצים וסיום התאריך ההיתר לכריתת העצים הולך ובא, העשירי הסוחר נכנס להרה"צ ר"י וסיפר לו על המצב וביקש ברכה. אמר הרה"צ ר"י "תן צדקה כאן 333 זהובים כסכום העולה בגימטריה מלת שלג", החסיד הי' קמצן ולא רצה לתת סכום הגון כזה, וסרב. למחרת, הגיע למלון שלו שוב מברק שעדיין אין שלג, והמתין עוד ימים אחדים והמברקים בנוסח הנ"ל חוזרים ומגיעים שאין שלג. אז לא יכול להתאפק ונכנס עוד לרבו, ויתמרמר מאד שהזמן יסתיים בעוד יום או יומיים ואז הוא יפסיד הפסד גדול, ענה הרוז'ינער "הלא אמרתי לך, תן כמניין שלג ויהי טוב". בלית ברירה הוציא מכיסו שלוש מאות שלושים ושלושה זהובים והניחם על השולחן, ויבטיח הצדיק שיהי' הכל יהיה כשורה. חזר החסיד למלונו, והנה תיכף מביאים לו מברק שירד שלג גדול מאוד, ויהיה אפשר להוציא את העצים בזמן. חשב החסיד "וכי הצדקה הועילה? והלא למברק לוקח להגיע במשך יממה", כלומר שהשלג הכבד ירד קודם שנתן הכסף. היות שהי' קמצן, לא נמנע מלהיכנס לרבו ולהביע תמיהה, כלומר למה הי' צריך לתת הכסף והלא הי' עזר לו בלאו הכי?

ויאמר הרה"צ ר' ישראל זצ"ל יש ספור בגמרא [ההמשך חסר].

שבת אצל הרוז'ינאי

ר' אייזיק האמילער ספר: כשהי' בביקור אצל הרה"צ ר' ישראל מרוזין, וזה הי' בעש"ק ושוחחתי איתו אחר הצהרים, לפתע נכנס משרתו ויאמר "שוין שבת" ("עוד מעט שבת") והמקטרת תיכף ומיד נפלה מידו של הרוז'ינער. וסיים ר"א "איך האב געזעהן אז ער ארויף אויבען, און איך בין געבליבן אונטען" ("ראיתי שהוא עולה למעלה, ואני נשאר למטה")²⁰.

(20) כע"ז - רשימות דברים מדור חסידים אות לט. ראה אג"ק אדמוהריי"צ ח"ד ע' ט - י, בקשר למעשה זה, ונרמז ב'בית רבי' (סח, ב הע' ב).

אדמו"רי טשערנאביל

עין הרע

פעם אחת, אחד מן הפריצים הדר בשכנות לר"נ מטשערנאביל, העתיק את מושבו ועקר דירתו ונזדמן לקנות את רהיטיו בזול. נכנסה הרבנית ושאלה את בעלה האם אפשר לקנות עכשיו כי הם בזול. סירב ר"נ באמרו "לא צריך, כי הגוים יקנאו בנו".

אמונת חכמים אמיתית

הרה"צ ר' נחום מטשערנאביל פ"א דיבר עם חסידיו "היש לכם אמונת חכמים, וכי זהו אמונה אצלנו הייתה אמונת חכמים שפעם א' ישבנו בשבת קודש במנחה ליד השולחן אצל הבעש"ט והתפללנו ערבית, והיינו עוד בבגדי שבת ויאמר הבעש"ט לנו תוציאו מכיסכם כל אחד פיטאק ואף שהיינו בבגדי שבת ולא הי' שום הגיון למצא כסף בכיס, אך מתוקף האמונה בהבעש"ט לא פקפקנו ותקענו ידינו לכיס והוציא כל אחד מטבע פיטאק.

נקמת החסידים

ר' מרדכי טשערנאבלער הי' מתחילה כרוך אחר אדמוה"ז והיה שולח לו י"ב חלות לשבת קודש²¹, אך בסוף התנגד לחב"ד ואסר לחסידיו ללמוד בתניא (באמרו שזה זיק לפרנסה).

(21) מקור המנהג ושרשו הוא מדברי הזוהר (רמח, ב), "כתיב 'וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'" זה גימט'

מעשה היה, שהתחתן חסיד אדמו"ר הצ"צ עם חסיד של ר' מאטעלע, ושני הגדולים היו בחתונה זה בשולחנו וזה בשולחנו, וכשנודע להצ"צ שר"מ זצ"ל רקד עם הכלה ע"י מטפחת הקפיד ואמר [...] וחסידי ר"מ נקמו וסגרו את השער ומנעו מהצ"צ לצאת, ולא פתחו רק בתנאי שישלמו להם כסף כח"ש²².

"לעילא מכל ברכתא"

מעשה היה, ובחתונה אחת, הצדדים היו חסידים לצדיקים שונים, צד אחד הי' מקושר להרה"צ ר' מאטעלע טשערנאבלער, והצד השני היה מקושר להרה"צ ר' ברוך מזבוזער. שני הצדיקים הוזמנו, ובאו להחתונה ולכל אחד הי' שולחן לחוד, הרה"צ ר' ברוך ישב בעינים מכוסות שהי' מטפחת פרוסה על עיניו, וכל בני ר' מאטעלע הלכו לתת שלום בתקיעת כף.

כשניגש ילדו ה"ה ר' יעקב ישראל טשערקאסער, שהי' אז כבן שש ונתן לו שלום, אמר "א ווארעמע הענטעלע וועמעס ביסטו, אינגעלע" ("יד חמה, בן מי אתה, ילד?"), ויען הילד אני בנו של המגיד מטשערנאביל, ושאל ר' ברוך ומי אמר לאביך שהוא המגיד מטשערנאביל, ויען הילד "דער וואס האט אייך געזאגט אז איר זייט דער מעזיבוזער גוטע אייד" ("אותו אחד שאמר לכם שאתם הנכם הצדיק ממעזיבוז").

האומץ של הילד מצא חן בעיני ר"ב, ואמר שהוא רוצה להשתדך איתו. כשאמרו זאת לאביו הרה"צ ר' מרדכי נ"ע, אמר ר' מרדכי "כבר מאוחר מידי, עשיתי קשר עם הרב (אדה"ו)"²³. כששמע ר' ברוך, אמר כי הוא דורש שיבטלו את השידוך עם הרב (בעל התניא) ויעשו איתו, סרב ר' מאטעלע כי השידוך עשה אביו הרה"צ ר' נחום זצ"ל, וע"כ אין ביכולתו לבטל בלי שילך על אוהל אביו, ואם יסכים אביו אז יבטל את השידוך בשביל ר' ברוך.

הלך ר"מ לציין אביו, ובא בחזרה עם תשובתו בידו שכב' אביו אינו מסכים בשום אופן לבטל את השידוך שנקשר עם הרב, "איי, אתם ר' ברוך, ותקפידו על זה והעולם מפחד מן קפידה שלכם, אני לא מפחד כי יש לעילא "מכל ברכתא" שהוא למעלה מכל ר' ברוך/קעס (היינו הקב"ה), ואין מה לפחד."

(ר"מ שיחי' פוטרפס בשם ר' ישראל ע"ה לוינ)

²² י"ב אנפין ואוף הכי מאן דאית ליה בעי לתקנא ולסדרא על פתוריה ארבע ככרות בכל סעודתי, תריסר אנפין וכו', ועוד איתא ברעיא מהימנא פרשת עקב דף ערב: "דבעי לתקנא שתי ככרות לשבת וכו', דאינון רמיזין בתרי לוחי אורייתא דאיתיהיבת בשבת זוגות, דבימא תליתאה נחתו, דביה תרי זמני טוב, ותרין ככרות בשבת רמיזין וכו'". ומבואר בכתבי האריז"ל (ראה ע"ח שעה"כ דרושי קידוש ליל שבת דרוש א'). נרמז בפיוט האריז"ל 'אסדר לסעודתא' - "גלי לן טעמי דבתריסר נהמי", ובפיוט "אזמר בשבחין" "שכינתא תתעטר בשית נהמי לקטר", היינו סך הכל י"ב חלות. לא ראינו שנהגו רבו"נ ליקח י"ב חלות, ואף בלקו"ת (עקב יז, ב, ד"ה ואכלת ושבעת וברכת) כתב אדה"ו שהעיקר הוא ב' החלות. אך בקרב חסידי פולין מקפידים בכך.

²³ הערת הכותב: המעשה הזה רמ"י הי' נמנע לספרה רק פ"א סיפורה לר"ד לוואט.

²⁴ הערת הכותב: כידוע שמשמח צריך להוולד מהתלמיד הצעיר ותלמיד היותר מבוגר וע"כ נהי' שידוך בין ר' נחום שהי' זקן שבחבורה ואדמו"ה שהי' הצעיר.

צדיקים שונים

שק קמח מניח תפילין

רמ"מ מהארמאדק הי' אחיינו של המגיד נ"ע²⁴, פעם א' נסע המגיד להבעש"ט בעגלה, וביצאו מן העיר, והנה הילד רמ"מ יושב בעגלה (הי' אז ר' שנים או ח') והתחנן לו שיקח אותו איתו. אמר הרב המגיד, "אקח אותך, אך רק בתנאי שכל מה שתראה שם, לא תשאל שום שאלות", הבטיח הילד, ונסעו יחדיו. כשהגיעו לביהכ"נ של הבעש"ט, נעמדו להתפלל, ובאמצע התפילה צעק רמ"מ (הילד) "דוד, דוד, מה זה? שק קמח מניח תפילין? שק קמח מניח תפילין?", אמר לו דודו "שא, הלא הבטחת שלא תשאל כלום". אמר הילד "אבל ענה לי!", השיב לו, "הבעש"ט אומר כי במקום שמחשבתו ורצונו של אדם שם הוא נמצא בעצמו²⁵, ופה אצל הבעש"ט רואים האמת וכנראה שהאיש הוא סוחר קמח וחושב אודות כך".

(מהרה"ח ר' שמואל ע"ה נאטיק)

ניצד התקרב ר' חיים-חייקל מאמדור לחסידות?

המגיד ממעזריטש נ"ע פעם קרא לר' אהרון קרלינער זצ"ל ויאמר לו "ארקע, מ'דארף צו פארן אין אמדור און אנצינדען א ליכט" ("ארקע, צריך לנסוע לאמדור, ולהלדיק שם נר"). נסע ר' אהרון לאמדור ובא לביהכ"ס וישב שם, והנה יושב איש א' ולומד בהתמדה גדולה. המתין ר"א לשיפסיק מלימודו, ויאמר לו "ר' איד, איר לערענט תורה לשמה?" ("ר' יהודי, אתה לומד תורה לשמה?") "בודאי", ענה הלה. "נו, עפעס א פולע רזי תורה איז מען אייך מגלה" ("נו, איזה כמה רזי תורה גילו לך?") ויען ההוא "לא". ויאמר ר"א "ווי איז, דאס עס שטייט דאך²⁶ (כתוב הרי) ר' מאיר אומר הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. . ומגלין לו רזי תורה?!" ויען האיש ההוא "איך ווייס ניט, דאך לערען איך תורה לשמה" ("אינני יודע,

24 הסיפור תמוה מאוד, מפני שאין כל תיעוד לקשר משפחתי כלשהו בין הה"מ להרמ"מ. בנוסף, הפרש הגילאים בין הרמ"מ והרב המגיד היה לא גדול. הרב המגיד נולד בה'תס"ד (או בה'ת"ע, למסורת אחת בה'תנ"ח), ואילו רמ"מ נולד בה'ת"צ. ולכל העדות, לא נתקרב הה"מ להבעש"ט, אלא בגיל מבוגר. וא"כ, לא היה רמ"מ ילד, ואפילו לא נער בעת בוא הה"מ לראשונה להבעש"ט. אולם, יש לציין, כי אביו ר' משה היה מתלמידי הבעש"ט, והוא הביאו להבעש"ט עוד בצעירותו. ואולי, יש לגרוס בסיפור שהמעשה היה באביו.

25 כתר שם טוב אות נו.

26 אבות פ"ו מ"א.

אני הרי לומד תורה לשמה". ויען ר' אהרון "איך יכול להיות הלא כתוב 'ומגלין', נאר איך וויל אייך זאגן, איר ווילט וויסן מה היא תורה לשמה סעו למעזריטש" ("איך יכול להיות הרי כתוב 'ומגלין', רק אומר לך, רצונך לדעת מה היא תורה לשמה, סע למעזריטש"), וכן עשה. וזה הי' תלמיד הה"מ נ"ע בשם ר' חיים חייקל האמדורער.

רוח-הקודש לרע"ב

ר' ברוך מרדכי באברויסקער שאל מאת אדמוה"ז האם הי' רוח הקודש להברטרנורא וישאל אדמוה"ז, ומה נוגע זה לך ויאמר רב"מ אם אני שואל בודאי נוגע לי ויען אדמוה"ז הי' לו רוה"ק.

אהבה בתענוגים

אדמו"ר האמצעי אמר על ר' עקיבא איגר שיש לו אהבה רבה בתענוגים והוא בעצמו אינו יודע מזה.

(שמעתי מר' חיים אברהם ע"ה דוכמאן)

עונשו של רמ"מ מויטבסק

ר' מנחם מנדל זצ"ל מהאראדאק (או מוויטבסק) בתחילה הי' צדיק נסתר וישב על התורה ועל העבודה, ופרנסת ביתו היתה מזה שאשתו הרבנית היתה הולכת לשכן א' שהי' חייט לעזור בביתו לאשתו, והוא הי' משלם היטב והאישי ההוא הי' במצב הרוחני לא טוב.

(ר"ש גרונום הי' אומר בזה הלשון "דער איד האט גיטאן אלץ וואס די הארץ האט גיוועלט" ("היהודי עשה כל מה שהלב רצה")).

ויהי היום, והאישי חלה והי' בסכנה, פנתה אשתו לעוזרת הבית – אשת רמ"מ – וביקשה ממנה שתבקש מבעלה, ר' מנדל, להתפלל עבורו. בקשה האישה מבעלה שיתפלל עבור שכנם, אמר ר"מ שכשימות אל יקברו אותו עד שיקראו לו, וכך עשו. בא ר"מ לבית העלמין, ואחר סתימת הגולל לקח ר' מנדל את מקלו וחג עיגול סביב לקבר הנפטר. הדבר עורר קטרוג למעלה על ר' מענדל, כי לאישי הגיע עונש על חטאיו – כאמור לעיל, שהי' עושה כל מה שלבו רצה – ובגלל פעולת ר"מ לא הי' למלאכי חבלה שום שליטה עליו. בגלל מעשה זה פסק בית דין של מעלה עונש לר' מנחם מנדל האראדאקער שיתגלה, ולא הי' צדיק נסתר.

(מדיודי החסיד ר' ברוך ע"ה דוכמאן)

תורה מן השמים

פעם א' בעש"ק אחרי הצהרים חזר מן המרחץ ר"פ קאריצער, ולפתע עצר ועמד באמצע הרחוב, הגביה את ראשו והסתכל על השמים. עבר זמן, והוא ממשיך לעמוד, אנשי הרחוב ההוא הביאו לו כסא שישב, וכך עשה, ישב והסתכל על השמים. כעבור שעה קם והלך, שאלו את ר"פ מה פשר הדבר, וסיפר להם ר"פ שבאותה שעה המלאכים למעלה חזרו את תורת הרב (אדמוה"ז) "כי על כל כבוד חופה" (הנדפס בלקו"ת). והוא הקשיב והאזין להם, ומפני מה הוא חולק כבוד לבעל ה'תניא', שהוא צעיר ממנו? כי הרב שמע מעט מתורתו במעזריטש.

המעשה כך הי': כשבא אדמו"ר הזקן למעזריטש, ולא החליט אז עוד אם להתקשר להרב המגיד או לא. והמגיד נ"ע ישב על יד השולחן בצד א' של החדר ואמר תורה, ועל יד השולחן שבצד השני דרש תורה ר' פנחס זצ"ל מקאריץ, ואדמוה"ז לא ידע מי מהם צדיק גדול יותר שכדאי להתקשר דוקא איתו, און ער האט צוגיהערט זיך (האזין לכאן ולכאן). ונראתה לו תורת ר' פנחס קוריצער. כשהרגיש בכך המגיד זצ"ל, אמר לאדמוה"ז "אל תתפלא שתורתו מושכת יותר את ליבך יותר, אך דע לך שנשמתי היא יותר גבוהה. כי יש נשמות מזיווג אר"א ויש נשמות מזיווג זר"ן, ונשמתי היא מזיווג זר"ן כי זיווג זר"ן הוא זווג גופני ויש בו המשכת העצמות, משא"כ זיווג אר"א שהוא רק זיווג נשיקין ואין בו המשכת העצמות. ולר"פ קאריצער נשמה מזיווג אר"א"²⁷.

(מר' ברוך ע"ה דוכמן)

"בת פלוני לפלוני"

מעשה בחסיד א' שהגיע לעיירה קטנה בפולין, והנההוא רואה שברחוב העיר העמידו שולחנות טעונים מאכלים ומשקאות וכיבודים שונים, וקהל גדול מסב. שאל החסיד את אנשי המקום "שמחה זו, מה היא עושה" ויאמרו לו שזו היא סעודת אירוסין, שאל החסיד "ואיפה, אם כן, החתן והכלה?", ענו לו הסועדים שעדיין החתן והכלה לא נולדו. והמעשה כך היה, ששני חסידים חשוכי בנים ר"ל נסעו לרבם, וכל אחד ביכה לפני רבו שאין לו בנים. בירך הרבי אותם, ולאחד מהם הבטיח שיוולד לו בן לשנה הבאה, ולשני הבטיח בת לשנה הבאה. נסעו החסידים מרבם בביטחון גמור, שאכן לשנה הבאה יולד לכל אחד כפי שהבטיחם רבם. החליטו ביניהם להשתדך א' עם השני, ולכן ערכו כבר עכשיו את מסיבת האירוסין והזמינו את כל העיירה.

(27 להעיר מהמסופר ב'בית רבי' ב, ב, אשר אמר לו ר"פ מקאריץ שאם יהיה תלמידו ילמדו שיחת דקלים וכו', אך העדיף ללמוד אצל הה"מ, אודות אריך ועתיק.

חשש אמיתי

מעשה הי' בעגונה שבאה לפני אחד מגדולי האחרונים, על מנת שיתירה להנשא. אמר אותו גדול, שלפי דעתו היא מותרת להנשא אך הוא ירא לפסוק כך לפועל, מכיון שהרבי אמר לה שתחכה לבעלה, ולכן הוא ירא שמא יבא יהודי בחגורה אדומה ויבטל פסק דינו (היינו שיבא בעלה).

(שמעתי זה הסיפור מר' דובער ע"ה יפה, אך שכחתי השמות ולכן הסיפור אינו בדיוק)

לסבול ממחשבה זרה

אחד בא לרבי (א גוטער איד) ובעת עמדו על יחידות נפל לו הרהור רע, חשב היהודי, שצריך הוא לסלק את הרהור ממוחו, כי הלא הרבי עומד למולו והרבי יודע בודאי ההרהור, כי הלא רבי הוא והוא בודאי יודע מחשבתו. אחר כך הרהר שוב החסיד בליבו, ומפני מה הוא בעצם מפחד מפני הרבי, והלא הקב"ה בטח נמצא כאן כמו בכל מקום, ומפניו הוא אינו חושש, ולמה יזהר מפני שהרבי עומד למולו. אמר לו הצדיק (כעונה אחר מחשבתו) "הקב"ה יכול לסבול את המחשבה הזרה, אבל אני איני יכול לסבול".

(שמעתי מר' דובער ע"ה יפה)

הראגטשובער

לדעת ללמוד

הגאון מרוגטשוב אמר געקענט לערנען נאר דער רמב"ם און דער אלטער רבי²⁸. ונוסחא אחרינא שמעתי שאמר הרוגטשובער "געקנט לערנען נאר דער רמב"ם און דער אלטער רבי. און דער ר"נ נאר ג' מסכתות גיוואוסט" ("ללמוד יכלו רק הרמב"ם והאדה"ז, והר"נ ידע רק ג' מסכתות").

מקורות הפסק

הגאון הי' פוסק תמיד מגמרא ולא מן הפוסקים ורק הל' פסח הי' משתמש בשו"ע אדמוה"ז.

(28) הערת הכותב: פעם שמעתי נוסחה און דער אלטער רבי אביסול, אך נראה שזה סילף מישוהו אף כי שמעתי זה מקרובו של הגאון.

כיצד לומד גאון?

מורי הרה"ת אברהם אלי' ע"ה פלוטקין ספר: כשבא לקבל פעם שניה סמיכה מהגאון הרוגוצ'ובי, קודם שנכנס לחדרו שמע מאחורי הדלת איך הוא לומד והראגאטשובי למד גמ' ב"ק דף ו והתחיל מלה במילה "תנו רבנן - די רבנן האבן גילערענט, שור - א אקס, שנגח - וואס עס גישטוסין" ופירש והסביר כל מילה כמו שלומד ילד קטן ממש. אחרי זה החל ללמוד יותר מהר, וככל שנכנס בענין הלאה ככה דבר מהר יותר עד שלא היה אפשר להבין את המילים שאמר, והי' הולך מהר מקיר לקיר ומדבר בלימודו. והרבנית נכנסה והגישה לו כוס חלב והוא לא ראה מה שמשיטים לו "אה, וואס?" "הנה חלב" אמרה לו "אה, מילך, גוט גוט", ולקח את הכוס וממשיך בהילוכו ולימודו והכוס בינתים נשפכה ונשאר בה רק מעט חלב, והרבנית שוב נכנסה ומזכירה לו "חלב בידך", וענה, "אה, חלב, טוב טוב", וממשיך בהליכתו ולימודו.

מבית הכנסת לבית המדרש

הגאון הנ"ל הי' מסיים תפילת שמו"ע קודם כל הציבור, וכבר הי' הולך מקיר לקיר ואומר "יוצא מזה שהלכה כאביי".

שער ב:

לקט סיפורים ומעשיות

אודות

גדולי החסידים

גדולי חסידי חב"ד במשך הדורות
מקושרי רבותינו נשיאנו

ר' יצחק משה מיאסי

"פנה לארון הקודש ותקרא לי"

כידוע הצדיק הרב אברהם יהושע העשיל מאפטא, בעל ה"אוהב ישראל", הי' מתנגד לחסידי ודרך חב"ד. הרה"צ מאפטא התגורר ביאסי (עיר ברומניי). בעיר היה גם ר' יצחק משה מיאסי, מתלמידי אדמוה"ז המפורסמים. פעם אחת הקפיד הרב יהושע העשיל מאפטא על הרי"מ וקיללו שלא יוציא את שנתו, רחמנא לצלן.

הרי"מ נבהל מכך מאוד, ונסע לאדמוה"ז. כאשר סיפר הרי"מ לאדמוה"ז אודות קללת הרי"ה מאפטא, אמר אדמוה"ז בדביקות ובניגון (כדרכו בקודש): "דו וועט עם אריבער לעבן, דו וועט זיינע קינדער איבער לעבן, דו וועט זיינע קינדס קינדער אריבער לעבן" ("אתה תחיה אחריו, אתה תחיה אחרי בניו, אתה תחיה אף אחרי נכדיו"), הבטחתו המפורשת של אדמו"ר הזקן הרגיע את רוחו של הרי"מ. כאשר ראה הרי"מ כי שעת הכושר לפניו, ביקש מאדמוה"ז עצה: "רבי, פעמים שהוא מצר לי, אך אתם רחוקים ממני, ואין אני יכול לבקש את ברכתכם. מה אעשה?". אדמוה"ז השיב: "פנה לארון הקודש ותקרא לי".

ויהי היום, והרב הצדיק מאפטא אמר דברי תורה על שולחנו, וכדרך צדיקי פולין אמר דברים קצרים ולא באריכות כדרך חסידות חב"ד, הדבר הי' בחורף, ותוך כדי אמירת התורה אחד מן האברכים שהי' במעמד אמירת התורה, כתב את דברי התורה על האדים שנצטברו על זוגיית חלון בית המדרש. כשנודע הדבר להרה"צ מאפטא, הקפיד על כך, וקיללו. תוך ימים אחדים האברך נפל למשכב, ור"ל נטה למות. ר' יצחק משה זכר את הבטחת אדמו"ר הזקן, ורץ לביהכ"נ ופנה לארון הק', וביקש "רבי, עזרני שיחי' האברך עוד שש שנים, בכדי שלא יאמרו שבקפידתו של הרה"צ מאפטא נפטר אותו אברך", ו"כשגגה שיצא מפי השליט" שביקש רק עבור כך שיאריך שנים לעוד שש שנים, ולא יותר מכך. האברך החלים והבריא, ואכן חי עוד שש שנים מיום ליום.

ר' יצחק משה עצמו חי צ"ח שנים (ואפשר ק"ב), וכל ימיו כשהי' נחלה לא קרא לרופא, כי הרה"צ מאפטא ובניו ובני בניו עדיין היו בחיים. וכשמע שהאחרון שבהם שבק חיים לכל חי, דאג כי כבר בא זמנו. כ"ז סיפרו נכדיו שהי' נוסעים לליובאוויטש דרך האמליע והתאכסנו שם ור' מרדכי יואל שמע מהם.

ר' נחמיה מדוברובנא

כאילו ילדו

אדמוה"ז התמסר וטיפל ללמוד נגלה עם ר' נחמיה מדובראוונע ביחוד כמו עם נכדו הצ"צ בלימוד החסידות.

"סברת הר"ן"

רב א' שאל במכתב מאדמו"ר הצ"צ שאלת הלכה ויען לו הצ"צ במכתב שלולא סברת הר"ן הייתי אומר כך וכך ויכתוב הרב שוב להצ"צ חפשתי בכל הר"נ ולא מצאתי סברה זו ויען לו הצ"צ לא על הר"ן דאלפסי כוונתי אלא על ר' נחמיה מוכר ספרים וטליתים מדובראוונא.

שפלות של שקר

פעם א' כשהי' ר"נ דובראוונע בליובאוויטש מצאו חסידים בשק הטלית שלו פתקא כת"י של הצ"צ שמעתי שיש אצלכם חידוש ב'טיב גיטין' אבקש להודיעני תיכף ואל תדחיני בשפלות של שקר ח"ו.

ר' אברהם קאליסקער

"לעד ולנצח נצחים"

החסיד ר' אברהם קאליסקער (מחסידי אדמוה"ז) הי' בעל כשרונות נפלאים, פעם אמר אז ער זעט איין מאל א זאך, געדיינקט ער זי על כל ימי חייו. און אז ער זעהט צוויי א מאל א זאך, געדיינקט ער דאס לעד ולנצח נצחים (כשהוא ראה משהו פעם אחת, הוא זוכר זאת כל ימי חייו. וכאשר הוא רואה דבר מה פעמיים, הוא זוכר זאת לעד ולנצח נצחים).

עני חשוב כמת

אדמוה"ז רצה לקחתו לחתן עבור בתו, אך אביו של ר"א הנ"ל לא רצה להשתדך עם אדמוה"ז, כי הוא הי' עני, וגם לאדמוה"ז לא הי' כסף. ואמר "צווי מתים גייען ניט טאנצן" ("שני מתים לא הולכים לרקוד").

(שני סיפורים אלו מר' דובער ע"ה יפה)

דל גאה

ר' אברהם כשהי' ילד בן 6 (או 9) שנים כבר הי' למדן גדול והיה בעל גאווה, משום זה לקחו אביו לאדמוה"ז. שאלו אדמוה"ז האם הוא יודע ללמוד, ענה הוא שכן. שאל אדמוה"ז ממנו שאלה בגמרא, ויאמר הילד בע"פ. אז אדמו"ר שאל קושיא, ויתרץ הילד וסתר אדמו"ר את דבריו, ויתרץ אדמו"ר בעצמו. כך עשה אדמו"ר הזקן כמה פעמים, בכמה דפי גמרא. אז אמר לו האדמו"ר "קענסט דאך ניט לערנען" ("אינך יכול אם כן ללמוד") ומני אז חדל מגאוותו.

ר' בנימין קלעצקער

ומה עם תקיעות?

פעם א' בראש השנה, בגמר התפילה, והמתפללים כבר החלו לצאת מבית הכנסת, ר' בנימין קלעצקער התעורר משרעפיו ודביקותו בתפילה, ופנה להאנשים סביבו ואמר "נו... און תקיעות". כלומר, למה כולם הולכים הביתה, והלא צריך עוד לתקוע תקיעות, שהיה בהתעמקות גדולה כל כך, עד שלא הבחין כלל בתקיעות?

(מר' דובער ע"ה יפה)

חסידיים מלאכתן מתברכת

החסיד ר' בנימין קלעצקער הי' סוחר, וכשהי' בא ליריד, הי' יוצא בבוקר ומברר את מחיר הסחורות, אח"ז נכנס לביהמ"ד שעל יד השוק, לובש טלית ותפילין ומהרהר דא"ח במשך שעותיים. ושוב היה יוצא ושואל מה מחירי הסחורות, וחוזר להתבוננות בדא"ח, ואחר שעותיים שוב יוצא להתעניין, וכך הי' ממשיך כל היום. ובסוף היום, מחירי הסחורות היו לשביעות רצונו, וגם הסחורות היו נקנות.

ר' ברוך מרדכי איטינגא מבבורויסק

כוחה של יריקה

כששאלו מרב"מ מבאבורויסק מדוע אצל ביתו עומדת שלולית כל השנה בין בקיץ ובין בחורף, השיב כדרכו בבדיחותא כשהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור

ומנהיגיו³ הראה לו שבדור פלוני יהי' ברוך מרדכי רב בעיר באברויסק, ירק על מקום זה אדם הראשון ומני אז נשארה שלולית.

איפכא מסתברא

רב"מ הי' מרגלא בפומי "א רב דארף ניט קאנען לערנען, ער דארף נאר א קוק טאן אין חיי אדם און פסק'נען פארקערט" ("רב לא צריך לדעת ללמוד, הוא צריך רק להסתכל בחיי אדם ולפסוק להיפך").

למה לא לבכות?

כשבאו לאסור את חסידי וילנא, בעת מאסרו של אדמוה"ז, גם רב"מ הי' ביניהם, ושם הי' חסיד זקן ור' שלמה שמו. וכשרצו לקחתם הזקן ר' שלמה פרץ בבכי ויאמר לו רב"מ "שלמה דו וויינסט מ'זועט דיך ניט נעמען קאטאיען אין די ביידען" ("אם אתה בוכה לא יקחו אותך לנסוע ולטייל בעגלה").

חוזה מושלם

רב"מ ערך חוזה לשני שותפים למסחר, וכעבור זמן התקוטטו במו"מ שלהם ויבוא לאדמוה"ז בדין ודברים כל א' על חברו. וישאלם אדמוה"ז אם יש להם איזה חוזה בכתב ביניהם, ויאמרו "הן הרב שלנו – רב"מ מבאברויסק – עשה לנו", ויוציאו להראותו. וכשהביט אדמוה"ז בו אמר "מה אתם רוצים, הלא הכל כתוב בחוזה", כי רב"מ מתוך גאונותו ניסח החוזה שיעסוק בכל הבעיות שיכולות לצוץ בעולם, וכשבא רב"מ לאדמוה"ז הוכיח אותו על שהכניס ראשו כ"כ בענייני עולם ורמאות.

(זה שמעתי מהת' הרב ירחמיאל חדש ע"ה גיסו של ר' שמואל לויטין)

ר' יצחק אייזיק מויטבסק

רב אמיתי

החסיד ר' יצחק אייזיק מוויטבסק ישב עם חברי בית הדין שלו (כידוע שהי' אבד"ק וויטבסק). נכנסה אשה צעירה ושאלה שאלה, בקדרה שעמדה על האש נפלה החלה

שהפרישה מעיסתה, והשיב א' מהרבנים שנאסרה הקדירה, והלכה האישה. פנה ר' יצחק אייזיק לדיין ושאלו מה שאלה האשה ומה השבת לה, סיפר הדיין את השאלה והתשובה, שאלו רי"א ואיך היא הייתה לבושה? כלומר האם לבושה היו לבושי עשירים או עניים, ענה הדיין שהייתה אכן לבושה בבגדים ישנים ועניים. תיכף הגיב ר"א ואמר "רדפו אחריה והחזירו אותה לכאן", כשבאה שאל אותה "כמה קמח היה בעיסה", אמרה האשה שני פונט" (כי הייתה ענייה ר"ל), ואמר רי"א "כשרה כשרה הקדירה והתבשיל", כי אין העיסה חייבת בחלה ואין בחלתה קדושה.

דוגמא לבקיאות

הצ"צ אמר על עצמו ער איז קלאר מסכת ביצה און נאך עטליכע מסכת'לך אזוי ווי ר' אייזיק וויטעבסקער אין די ד' חלקי שו"ע (הוא בקי במסכת ביצה ועוד כמה מסכתות, כמו שר' אייזיק מויטבסק בקי בד' חלקי שו"ע).

(מהח' ר' דובער ע"ה יפה מבעשענקאוויץ)

ר' הלל הלוי מאליסוב מפאריטש

לאידך גיסא

ר' הלל זצ"ל מפאריטש שהי' מוצאו מחסידי פולין הי' מדבר על המתנגדים.

לפרון את הגר"א

ר' הלל אמר שאם הי' לו זמן הי' עושה חיבור (ספר) לסתור את הגר"א (חסידים הי' אומרים שזה לא ע"פ גאונותו נגד הגר"א אלא ע"פ צדקותו הי' מנצחו).

תשלומי החג

ר' הלל הי' אומר תיקון שבועות כל שבוע ימים אחרי חגה"ש באומרו כי תשלומי החג כל שבעה.

לחיים' על מצות צדקה

כשהי' מתוועדים חסידים עם ר"ה הי' תמיד ר' הלל עושה שתי רשימות, אחת, מי הם השותים והשניה מי הם הנותנים מעות עבור קניית המשקה. פעם ר' הלל אסף כסף עבור משקה, הי' שם מתנגד אחד, שראה את הרשימה הארוכה, ואמר "כל כך הרבה כסף מוציאים עבור משקה? והלא מוטב לתת לעניים!", כשאמרו זה לר"ה, מיד נתן את המעות לצדקה. אח"כ אמר "קיימנו מצות צדקה, על זה צריכים לקחת משקה". ואספו שנית כסף עבור משקה, ובפעם השניה נאסף יותר כסף משהי' בפעם הראשונה.

חינוך עם תניא

ר' הלל נ"ע מפאריטש אמר שכשמראים אל"ף בי"ת לילד קטן בפעם הראשונה, יראו לו את האותיות בספר התניא (ולא בספר אחר). בעת שאמר זאת הי' נוכח מתנגד א' וואס האט א שמייכעל געטאן (שחייך). כשהבחין ר"ה בחיור ה'מתנגד' אמר כתגובה ע"ז "די סגולה דערפון איז קיין אפיקורס וועט ער ניט זיין" ("הסגולה היא על כך שלא יהיה הילד אפיקורס").

'קוגל' בשבת

פעם בסעודת שבת ישב ר' הלל עם אורחים והגישו קוגעל (פשטידה) הי' שם א' איסטניס (בעל בית'שער איד) שמנע עצמו מלאכול, כשהבחין ר"ה שהוא אינו אוכל תמה, אמרו המסובים שהוא אינו אוכל דברים שנתבשלו אתמול שלא תזוק קיבתו. אמר ר"ה בהתרגשות "דער אלטער רבי געזאגט אז מ'עסט שבת קוגעל איז מען ממתיק דינים אוף א גאנצער וואך און א נאך דערצו אז ר"ה שחל להיות בשבת בלאזט מען קיין שופר, און מ'פארלאזט זיך אויף דעם קוגעל, דער אנדער ווארט איז א הלצה נאר דעם אלטען רבי'ס א הלצה", וסיים בקול רם "אבער דער ערשטער ווארט איז טאקע אזוי" ("האדמו"ר הזקן אמר שכשאוכלים קוגל של שבת, זה ממתיק דינים עבור כל השבוע, ובנוסף בר"ה שחל להיות בשבת לא תוקעים בשופר, וסומכים על הקוגל. האמרה השניה, היא הלצה, אך הלצה של האדמו"ר הזקן", וסיים בקול "אך האמרה הראשונה זה באמת כך").

מלמד לילדים

ר' הלל אמר שלא יקחו מלמד מתנגד לילדים והוסיף "איר וויסט ניט וואס פאר א גיפט לאזון זיי אריין" ("אינכם יודעים איזה רעל משאירים הם שם")⁵.

(5) כע"ז ראה 'רשימות דברים' מדור אדה"ז אות כט.

אריך וקציר

ר' הלל הי' מצווה בביתו שבשבת יבשלו לאקשין (אטריות) ארוכות, כי בשבת מאיר אריך וביו"ט יבשלו לאקשין קצרות כי מאיר אז קציר⁶. פ"א בסעודת שבת אחד האורחים, חתך את הלאקשן הארוך בתוך צלחתו, כשר"ה ראה זאת צעק "איי, מ'מאכט פון אריך קציר" ("איי, עושים מ'אריך' - 'קציר'").

יראת שמים אצל שוחט

בימי ר"ה פאריטשער יצרו בראשונה קאלאשין (ערדלי גומי) ברוסי', וזה הי' אז באופנה, שוחט א' נעל קלאשין, כשנתוודע זה לר"ה העביר אותה מהשחיטה.

ר"ה הי' מתאכסן בחארסאן (עיר באוקריינא), והי' אוכל מבשר של שוחט מסויים (ולא משו"ב אחר) פעם הייתה איזה שאלה שהפוסקים מתירים רק אדמוה"ז מחמיר בה ויאמר השו"ב הנ"ל יהי' הפעם הזה אף לא כדברי אדמוה"ז, וכשנתוודע לר"ה, עזב אותו לעולם ולא אכל יותר משחיטתו.

קפידת ר' הלל

ר' הלל כשנתקבל לרב (להיות מרא דאתרא) בעיר בבורויסק ראו אנשי העיר שקפידה שלו תיכף פוגעת, תמהו בפניו, ענה להם "מיר קענען ניט אזוי ווי דער אלטער רב⁷ זאל מקפיד זיין און זאל ניט שאטן אז מיר זיינען מקפיד, שאט" ("אין אנו יכולים להיות כמו הרב הזקן שמקפיד ולא פוגע, אנו כשמקפידים אז פוגעים")⁸.

מסופר שר' הלל פעם א' בהתוועדות רקד עם חסידים הרבה, ובא שכן שגר באותן בית בקומה שני' והתלונן שמפריעים לשנתו ויספרו לר"ה ויען למי שצר יסוג, למי שצר יסוג (וועמען איז איינג, זאל אפטרעטן וכו') והאיש הוא באותו לילה נעדר ר"ל.

ר' הלל הי' נוסע לקולוניות בפלך חרסון, פעם א' בא ר"ה לשם, ונכנס לחנות ושאל אם יש קמח ישן, ויען החנוני "און אן ישנדיקע קען ער ניט אויס פישען זיך?" ("ולא ישן אינך יכול להתפנות?") ויצא ר"ה משם. אח"כ החנוני יצא לבית הכסא לצורך קטנים, והרגיש עצירת השתן ואינו יכול וכו' אז הבין שהלוקח בחנות הי' לא איש פשוט וכי הצרה שבאה עליו בגלל שלגלג עליו, הלך החנוני לחפש את ר"ה, וכשמצאו ביקש ממנו מחילה, ענה לו ר"ה שיעבור זה באם יקבל על עצמו שלא ללעוג מיהודי, וקבל ע"ע ונתרפא.

(6) ראה ב"רשימות דברים" עמ' 245, אך שם מופיע שביום טוב ביקש שייכנו בהמוק "פארפיל" היינו פתיתים, כי מאיר אז בחינת 'עיוגלים', ולא לאקשין קצרים - 'קציר' כנפנים.

(7) קהלת ב, ב.

(8) הכוונה לרב"מ איטינגא, שהיה רב לפניו בבורויסק.

שהגוף יציית

ר' הלל תמיד הי' מתעורר משנתו בשעה שקבע מראש – קודם השינה. כששאלו אותו איך זה הוא מכון בדיוק (מדויק) לקום ענה ר"ה זה פעלתי אצל הגוף שלי כשאני מצוה לו לישון הוא ישן, כשאני מצווה לו לקום הוא קם.

בן י"ג לתניא

ר' הלל הי' אומר שצריך להתחיל לימוד תניא עם ילדים כשמגיעים לגיל בר מצוה ופעם אמר לא' שילמוד עם בנו בן העשר תניא, ושאלו הלא תמיד אמר מגיל שלש עשרה ללמוד תניא? ענה ר"ה "ילד עם ראש טוב צריך ללמוד איתו תניא כבר בגיל 10".

סעודה שלישית בערב פסח

ר"ה הי' נזהר במצות סעודה שלישית בשבת היינו שהי' נוטל ידיו ואוכל פת, וכשחל ערב פסח בשבת הי' ג"כ נוטל ידיו לשם זה הי' מבשל בער"ש מצות והי' משתדל שלא ישברו בעת הבישול כדי שיהי' שלמות.

שיעור כזית לחומרא

ר' הלל הי' מחמיר לברכת מעין שלוש שהי' לא רק כזית מזונות אלא כזית שלם של קמח חוץ מהשמן והדבש וכו'.

"זרו רשעים מרחם"

ר' בער יפה ע"ה סיפר: כי בעיירה שלהם נולד וגדל א' מהסופרים אפיקורסים (ונקב בשמו אך שכחתי) וכשהי' ר' הלל מפאריטש בביקור שם אָם הילד הנ"ל הביאה אותו לר"ה שיברכהו ויבט עליו ר"ה ויאמר מה אני יוכל לעשות אם מבטן אמו הוא יצא בלי יר"ש.

כחה של תשובה

ר"ה הי' נזהר תמיד בתפילה בצבור גם בהיותו בדרך הי' זהיר שלקריאת התורה יעלה כהן ראשון (ולא במקום כהן) ואחריו לוי. ר"ה בעצמו הי' לוי, לכהן הי' מוליך אתו את ר' שלום⁹ שהי' כהן והי' נוסע אתו בכל הנסיעות.

(9) ראה אודת ר' שלום ב"חסידיים הראשונים" ח"א עמ' 173 ואילך וב"רשימות דברים" מדור חסידים, אות עב.

פעם בא ר"ה בליל חורפי לכפר אחד, ורצה להתפלל תפילת ערבית בציבור כדרכו, ולא הי' שם אלא רק תשעה אנשים. שאל ר"ה את בעה"ב "היכן ניתן למצוא עוד יהודי אחד?", אמר לו בעה"ב שאין פה בכפר עוד יהודים, ר"ה לא ויתר "אולי בכפר הסמוך יש?", לפתע נזכר בעה"ב "נזכרתי, יש בכפר הסמוך יהודי שלפני זמן רב נעשה למשומד ר"ל ויש לו כבר אשה נכרית וילדים ממנה".

ביקש ר"ה ממנו "לך למשומד ובקש ממנו שיבא למנין להיות עשירי, ותציע לו עבור זה כסף, תתחיל מרובל אחד ואם יסרב תוסיף לו עד שתגיע לשנים עשר רובלים, ויותר אל תתן לו". הלך הבעה"ב לקרא למשומד שיצטרף למנין. המשומד כמובן סרב ולעג לו, ולא רצה ללכת בשום אופן. הבעה"ב הציע לו כסף והוסיף עוד ועוד, עד שהגיע ליי"ב רובל והמשומד לא רצה. אז התערבה אשתו הנכרית, "אתה מתאמץ בשביל ג' רובלים ביום, וכאן נותנים לך על השתתפות לשעה קלה 12 רובלים, לך איתם", שמע המשומד בקולה והלך עימו.

כשנכנס המשומד, ר"ה ירד לפני העמוד והחל הציבור להתפלל ערבית. וכל הזמן שר"ה התפלל לפני התיבה, המשומד לא הפנה את מבטו ממנו. אחרי התפילה בקש רשות להכנס לר"ה לשעה, נכנסו שניהם לחדר ושהו שם כל הלילה, ולפנות בוקר כשיצא משם, נודע כי בלילה פרצה דליקה בביתו ונשרף כל הבית על האנשים ונשרפה אשתו הנכרית עם ילדיה.

בעל מצוות

א' מנכדי הצ"צ דבר עם סבו על איזה הידור שהוא רוצה להתנהג בו, ולא הסכים הצ"צ על כך. אמר הנכד "הלא ר"ה מתנהג כך!", ענה לו הצ"צ "מה אתה מדמה את עצמך לר"ה, אין לך שערות על הראש כמו שיש לר"ה מצוות מעשיות". ועוד נוסחא אחרת שמעתי שהצ"צ אמר "כזה צדיק במעשה לא הי' כבר 400 שנה"¹⁰.

(ר' דובער יפה)

שכינה מדברת מתוך גרונו

פעם א' הצ"צ אמר דא"ח ואחרי כך חזרו את המאמר המהיר"ל בן הצ"צ ור' הלל. ונחלקו, ר"ה אמר שהלשון במאמר הי' כך, ומהיר"ל טען שהי' הלשון בסגנון אחר. החליטו להיכנס לאדמו"ר ולשאול אותו, וכך עשו. הצ"צ אישר שהצדק עם מהיר"ל בויכוח, כשיצאו אמר ר"ה שאעפ"כ אין הוא מודה, והלשון הי' כמו שהוא זוכר. ובשעה שאדמו"ר אומר את

10) ראה ב"רשימות דברים" מדור חסידים אות סד, אך שם מופיע רק הפרט מסוף הסיפור על הצדיק במעשה, ובוזה גופא לא בשם הצ"צ כי אם בשם חסידים, כמו"כ לא היה צדיק כזה 300 שנה ולא 400 כבפנים, וראה שמועות וסיפורים ח"ג עמ' 232.

המאמר אזי "שכינה מדברת מתוך גרונו"¹¹, ועכשיו הרבי אומר דעתו-שלו, ואני איני מסכים עם הפשט הזה¹².

נוסח האר"י כסגולה

ר' הלל בא לעיר א' ויבאו לבקש ממנו עזרה וברכה על א' שהי' חולה במחלת הנפילה ר"ל, והרופאים אינם יכולים למצוא תרופה. אמר ר"ה שיתחיל להתפלל "הודו תחילה" (בל' רוסי' "וופערידעד") היינו נוסח האר"י, שאומרים 'הודו' לפני 'ברוך שאמר', החולה שמע לעצת ר"ה ומני אז שהחל להתפלל הודו לפני ב"ש, פסקה המחלה ממנו.

העקום למישור

מעשה שבא ר"ה לעיר אחת, והתלונן אחד לפניו שראשו עקום, ציוה ר"ה שימדדו העיקום בחוט, ומהחוט הזה יעשו פתיל לנר ויעמידו את הנר לפני עמוד התפלה ושהוא (הבעל מום) ירד לפני התיבה, ויתפלל ש"ץ. וכך עשה והתפלל, ובמשך התפילה התיישר ראשו בהדרגה עד שלסיום התפילה כבר התיישר ראשו כליל.

חומרה בנט"י

ר"ה פאריטשער הי' רוּחץ נט"י שחרית שמונה פעמים דהיינו ד' פעמים על כל יד¹³.

(מר' בער יפה)

המדריך והתלמיד

ר"ה מפאריטש מתחילה הי' חסיד של הרה"צ מרדכי טשערנאבילער, ואח"כ התקשר לאדמו"ר האמצעי, פעם א' ביקר ר' הלל אצל הרה"צ ר' מרדכי מטשערנאביל, וישאלו ר"מ למה עזבו ומה חסר היה לו כשהי' חסיד שלו? ענה ר' הלל "אמשול ע"ז משל, שנים שהלכו במדבר אחד קטן וצעיר שאינו יודע כלל טבע המדבר, והשני הוא גדול ומבוגר פיקח ובקיא בעניני המדבר. כשהי' פוגשים איזה דבר המזיק, והקטן הי' רוצה לנגוע בו אז הי' הגדול מונעו מלגעת בו, אך לאיך כשמצאו אוצרות יקרי הערך, והקטן רצה לגעת בהם, גם אז הגדול

11 הל' הזה לא נמצא לא בש"ס ולא במדרשים. ובוהר (ח"ג רלב, א) הל': "שכינתיה מדבר על פומיה דמשה", ובילקוט ראובני (ס"פ יתרו) מביא מספר המגיד, וז"ל: "והשכינה תדבר בפיה".

12 האם המחלוקת הייתה בין ר' הלל והמהר"ל - ראה ב"רשימות דברים" עמ' 125 ושם ג"כ בהערה 24, וראה עוד ברמ"ח אותיות אות קכא. ראה 'תורת מנחם' ח"ה עמ' 124, ספר השיחות תרצ"ז עמ' 165.

13 ראה לעיל בשם המגיד, שישנם ג' מאות חומרות בנט"י.

מנעו ולא הניחו. נמצא בסיכומו של דבר שלא הזוק אך גם לא הרויח, אף שהי' הזדמנות כה נדירה וגדולה".

(והנמשל לפי דעתי הוא שחסיד פולני הרבי שלו מגינו שלא יארע לו שום דבר רע אך לא מניחו לעסוק בעצמו בעבודת ה' ובוזה גורם לו הפסד רב שהי' יכול לרכוש כה הרבה).

כשמע את המשל הנ"ל הרה"צ ר' מרדכי זיע"א הקפיד עליו וקללו בג' דברים: א. שלא יוציא שנתו. ב. שישכב וטבורו למעלה (ער זאל ליגן מיטן פופיק ארוף). ג. שלא יהא לו הדרת פנים.

ר' הלל יצא משם כשהוא מפוחד מאוד, ונסע תיכף לאדמו"ר האמצעי. היה זה בחורף ונסע לא בעגלה על גלגלים, רק עם שליטעלע (מזחלת), ובדרך נהפכה המזחלת ונתגלגל ר"ה בשלג. כשבא לאדמוה"א וסיפר לו את דברי ר"מ ענה אדמוה"א, "מה שאמר שלא תוציא שנתך אל תפחד תחי' ותוציא השנה, מה שאמר שתשכב מהופך וטבורך למעלה הלא נתהפכת בשלג ונתקיים הדבר כבר, ומה שאמר שלא תהי' לך הדרת פנים אפשר לחיות גם בלי הדרת פנים". וכך הי', שלר' הלל הי' זקן קטן ובלי הדרת פנים.

ר' יצחק אייזיק הלוי אפשטיין מהאמיל

היצר הרע ור' אייזיק מהאמיל

מעשה היה בעיר האמיל, בכמה אברכים חסידיים שהתעוררו בלילה לעבודת ה', וילכו אל החסיד המפורסם ר' אייזיק מהאמיל, ומצאוהו קורא קריאת שמע על מיטתו באומרו "רבנו של עולם הריני מוחל לכל מי שהכניס והקניט אותי וכו'", ואמר: "ווער האט מיר היינט מצער גווען? קיינער ניט, און די יצה"ר דיר בין איך טאקע ניט מוחל" ("מי הקניטני היום? הרי שום אדם לא הקניט אותי! ואם הכוונה היא על היצה"ר, הרי לו אינני מוחל").

ואח"כ כשדברו אתו על בעיותיהם הרוחניות, ענה להם ר' אייזיק בדבקות, בלשון הגמרא: "ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב".

מה עושים כשהמצב אבוד?

ושוב מעשה היה, שר' אייזיק התלונן לפני אדמו"ר האמצעי, שחסידיים מבקשים ממנו עצה ועזרה ברוחניות, בעוד שהוא בעצמו איננו במצב רוחני כדבעי, ואיך יוכל לעזרם, ויאמר

לו אדמה"א" אייזע, דו האסט דאך מייין טבע. איך אז איך זע אז איך בין סיי ווי סיי גאר ניט, סיי ווי סיי א פארפאלענער, זע איך כאץ טאן א טובה דעם צוויטען" ("אייזע) (שם חיבה אייזל), הרי יש לנו טבע משותף¹⁵, אני, כאשר אני רואה שהנני בין כה וכה לא כלום, בין כה וכה אבוד, דואג אני לפחות לעשות טובה לזולת"¹⁶.

י"ט כסלו – חג לה'

ר"א מהאמיל פעם אמר בהתוועדות י"ט כסליו "ולשמחה מה זה עושה"¹⁷, וואס פאר א שמחה איז היינט, דער רבי גיזעצען אין פעטראפאולאווסקע קרעפאסט, און היינט ער האט ארויסגיגענגען. פאר וועמן די שמחה? פאר דעם רבי'ן? דעם רבי'ן איז גיווען אלנצויס וואס ער איז גיווען אין פ"פ קרעפאסט וואס בא זיך אויפן בעטוף, פאר אונז? וואס ווייסען מיר? וואס פארשטייען מיר?. וואס דען, לה' הישועה! איז קום דו, רבש"ע גיין א טענצעל".

(מהי שמחת היום? הרבי היה אסור במבצר הפטרופלבי, והיום הוא השתחרר. עבור מי היא השמחה? עבור הרבי? הרבי היה מרוצה כאשר היה במבצר הפטרולובי, שאז מי היה בא להתייעץ עימו. עבורנו היא השמחה? מה אנו יודעים? מה אנו מבינים? אלא מה, לה' הישועה! אם כך, בא הקב"ה רקוד עימנו").

"והבדילנו מן התועים"

פעם בהתוועדות י"ט כסלו בהאמיל, אחד מן המסובים¹⁸, שהיה 'מתנגד', בנו של ר' שמואל שטראשון בעל החידושים על הש"ס, וחסידים היו מקרבים אותו ונהגו להזמינו להתוועדות חסידיות, אמר שמכל מקום הגר"א צדק בהתנגדותו לחסידות, ר"א שם לב לכך שהלה אמר משהו, ופנה לחסידים ושאלם מה אמר אותו אדם. כשאמרו לו את דבריו קם רי"א בהתרגשות ובדבקות כדרכו בנגינה ואמר נוסח התפלה הוא "ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים", פלעגין אלטע חסידים טייטשן, אז דאס מיינט מען מתנגדים ("החסידים הזקנים נהגו להסביר, שהכוונה בכך אל המתנגדים"¹⁹).

15) ב'לשמע און', הגי' היא "מדוע איך עושה כמוני כו".

16) גי' אחרת: "איך, אז איך זע אז איך בין סיי ווי סיי א פארפאלענער, אז פון מיר סיי ווי סיי גארניט ארויסקומען, זע איך כאץ טאן א טובה דעם צוויטען" ("אני, שאני רואה שאני בין כה וכה אבוד, שממני בין כה וכה שום דבר לא יצא, אני לפחות עושה טובה לזולת").

17) קהלת ב, ב.

18) הוא ר' יוסף שטראשון, נזכר בתשובת ר"ל מהאמיל, נדפסה ביגדי"ת (גי.) חוברת יז, ע' רעא.

19) ראה כע"ז 'רמ"ח אותיות' אות פ'.

הבדלת יו"ט

ר' מרדכי יואל ע"ה ספר, שבמוצאי יו"ט הי' הצ"צ מבדיל בלא פסוקים הנה וכו', ור' אייזיק האמלער שהי' רבו ומחנכו הי' מבדיל עם הפסוקים, ר' מרדכי יואל הי' עושה פשרה לעצמו מיו"ט לחול מבדיל עם הפסוקים ומיו"ט לחול המועד בלי פסוקים (יתכן שהדעות הם הפוכות).

"גדול שימושה יותר מלימודה"

כשהיו נפגשים ר"א האמלער עם ר"ה פאריטשער הי' ר"א אומר דא"ח. פעם בפגישתם אמר ר"א "וואס אלץ איך זאגט איך זאגט איר אמאל", ויאמר ר"ה "וואס בין איך דער למדן מיט דער גוטער קאפ" ויען ר"א (בדביקות כדרכו) "די תורה איז ניט מיינע", ויאמר ר"ה "וואס איך דאווען א גאנצן טאג²⁰ ויען ר"א (בדביקות) "איך האב ניט וואס צו טאן" ויאמר ר"ה "וואס בין איך גיוון ביים רבין" ויעמד ר"א מלא קומתו והסתיר פניו וידו ויאמר (בדביקות ובהתרגשות גדולה) "איך דאנק דיר רבש"ע וואס איך האב משמש גיווען דעם רבין 19 יאהר".

מי עומד בפני מי?

כשר' אייזיק מוויטעבסק הי' נכנס לבית ר"א האמלער קם ר"א האמלער מפניו, ויאמר ר"א ויטבסקער "נו, איר שטעלט זיך פאר מיר?" ("אתם קמים עבורי?") ויען ר"א האמלער "פאר דעם רבינס א מוסמך שטעל איך זיך" ("עבור מוסמך של הרבי, אני קם").

ותחי רוח יעקב

ר' אייזיק האמילער זצ"ל פעם א' אמר (בדביקות ובניגון כדרכו) "ותחי רוח יעקב אביהם, האט דער רבי געזאגט אז דאס גייט אויף שמחת תורה, לאנג לעבן זאל ער דערפאר אין גן עדן" (הרבי אמר שזהו הכוונה על שמחת תורה, שיאריכו ימיו לפיכך בג"ע").

"הואיל ונפיק מפומיה דרב כהנא"

ר"א האמלער עשה סוכה וציוה לתלמידיו (ור' מרדכי יואל ביניהם), לכסות בהרבה סכך, וישאלהו והלא כתוב בשו"ע צריך שיהיו הכוכבים נראים מתוכה?²¹ ויען בדביקות "אמאל האבן מיר געדעקט ביים רבין די סוכה, והוא עמד על גבנו ויאמר געדיכטער, געדיכטער און

(20) הערת הכותב: כידוע שר"ה הי' נזהר להתפלל תמיד בצבור.

(21) שוע"ר סי' תרל"א ס"ה.

נאך געדיכטער, איז אנדערש קען איך ניט" ("פעם סיכננו את סוכת הרבי (הזקן), והוא עמד על גבינו ואמר סמיך יותר, סמיך יותר ויותר סמיך, אז אחרת אינני יכול") והדגיש בצעקה את ג' המילים האחרונות.²²

גם פעם אחת, הורה לסדר מסירת הודעה בחליצה ושאלו וכי כך היא ההלכה? ענה ר"א "פעם הייתי נוכח כשהרבי (אדמוה"ז) ערך חליצה והי' במסירת הודעה, איז אנדערש קען איך ניט" ("אז אחרת אינני יכול"), ואמר זאת בהדגשה ובקול רם.

"אל תהיה רבי"

ר' אייזיק סיפר למה לא רצה להיות רבי (כידוע שאחרי אדמוה"א, הציעו לו לנסוע להיות רבי, וסרב) כי נזכר שפעם בישוב ליד השולחן אצל אדמוה"ז, לקח אדמוה"ז חתיכת פשוידה (קוגל) ונתן לו ויאמר "עס אייזע, וועסט ניט וועלון זיין קיין רבי" ("אכול אייזע, ואל תהיה רבי"). ויש נוסחא אחרת למה התחרט ולא נסע כי חשש פן בזה יזיק לבית רבינו (בזה הל' "טאמער וועט דאס שאט'ן דעם רבי'נס שטוב").

ר"א אמר שבעת שהחליט להיות רבי הרגיש כי נפתחו מוחו וליבו כפתחו של אולם.²³

צריך להרוויח כדי לאכול

לפעמים הרה"צ ר' אייזיק הי' מתענה יום שלם גם לא בימי צום ותענית, כשהי' שואלים אותו, מה, איזה תענית היום? הי' משיב, לא, פשוט הוא (כוונתו ליצה"ר) לא הרויח אצלי היום שאתן לו לאכול.

כל המברך מתברך

פעם א' הי' ר' מרדכי יואל בליובאוויטש, וגם ר' אייזיק האמליער היה אז שם. וכשרצה רמ"י לנסוע בחזרה הביתה, נפגשו הוא ור"א. אמר לו ר"א "יואלקע, תסע איתי", אמר לו רמ"י כי אינו יכול כיון שהוא כבר התדבר עם עגלון אחד ונתן לו ערבון סכין קטן. אמר לו ר"א "לך ותתחרט, וקח את הסכין בחזרה מן העגלון", וכן עשה. כשבא לעגלה בה נסע ר"א, יצא הצ"צ ללוותם ואמר לר"א "פארט גיזונט" ("סע לשלום"), ויען ר"א "בלייבט גיזונט"

22) להעיר, מספר המנהגים - מהרי"ל, הל' סוכה אות טו: "אמר מהרי" סג"ל מה שאומר העולם שצריך לסכך הסוכה עד שיהו כוכבים נראין דרך הסכך, ודאי יש פוסקים כן. אכן שמע מרבו מהרי"ש ז"ל שהיה מסכך הסכך עב ביותר...".

23) הערת הכותב: כידוע שר"א האמליער מתחילה הסכים להיות רבי ויצא לנסוע וכבר העמיד רגל א' על המרכבה ותומ"י נזכר המילים של אדמוה"ז.

"השאר שלום") ויאמר הצ"צ "האט נחת פון איירע קינדער" ("שיהיה לך נחת מהילדים") ויען גם ר"א "האט אויך נחת פון איירע קינדער" ("שיהיה גם לך נחת מהילדים"), "האט נחת פון איירע אייניקלאך" "האט אויך נחת פון איירע אייניקלאך" ("שיהיה לך נחת מהנכדים" "שיהיה גם לך נחת מהנכדים") והמשיכו לברך אחד את השני כשתי סבתות זקינות²⁴.

אהבת תורה

פעם ר' אייזיק האמליער בא לליובאוויטש ותיכף כשבא נכנס לחדר מבודד ולמד בשקידה גמרא ויאמר הצ"צ לבניו ואל תלמידיו, איש זקן בא בעגלה עייף מן הדרך וישב ללמוד בצמאון רב כאברך שלא למד דף גמרא כמה זמן.

בושה מלימוד

ר' אייזיק מהאמליע זצ"ל ספר כשהוא התקרב לחסידים בפעם הראשונה כבר חזר על הש"ס ז' פעמים, וקראו לו "דער זיבטול" ("השביעי") וכשהי' שומע זאת הי' מתבייש כבושת גנב.

(מר' חיים אברהם ז"ל בשם סבו תלמידו של ר' אייזיק)

שרוול מתחת לאבנט

ר' אייזיק ראה פעם איש מתפלל והשרוול השמאלי (דער ארבול) אינו תחת האבנט אלא מעליו, בא ר"א גזז את השרוול בה בשעה.

שני סוגי חסידים

ר"א האמליער שימש בדחן על החתונה הגדולה בזלאבין²⁵ והי' שר ככה "לכבוד די אלטע חסידים וואס האבן שוין אויף געהערט צו לערנען חסידות, לכבוד די יונגע חסידים וואס האבן נאך ניט אן געהויבן צו לערנען חסידות" ("לכבוד החסידים הזקנים, שכבר הפסיקו ללמוד חסידות, לכבוד החסידים הצעירים שעוד לא התחילו ללמוד חסידות").

24) ראה 'בית רבי' (סח, ב): "וכשהי' צריך (רי"א) לנסוע משם (מליובאוויטש) הי' מטייל עם אדמו"ר (הצ"צ) ארוכות וקצרות ולא יכלו להפרד זה מזה".

25) חתונת ר' אליעזר בנו של הרב מאיר בן הרה"ק הרב לוי יצחק ממברדיטשוב עם הרבנית שרה בת אדמו"ר האמצעי בזלאבין בפרשת נשא תקס"ו.

מי קירב את ר' אייזיק

סיפר החסיד ר' מרדכי יואל דוכמאן ע"ה: מה שאומרים שאת ר' אייזיק קירב ועשה לחסיד ר' זלמן זעזמער, זו טעות. והאמת היא שהיה זה אחד מן החסידים הראשונים של אדמוה"ז בשם ר' דוד שווארצטומער²⁶.

החסידים בני משפחת חן

ביטול לחסיד זקן

החסיד ר' פרץ חן התפלל בבית הכנסת, ואחז כבר אחרי 'ברוך שאמר'. ניגש אליו ר' בנימין קלעצקער והכה על כתיפו ואמר, "פרץ, קום אין וואסר" (פרץ, בא למים [למקווה]) ואף כי הוא בוודאי הי' במקוה עוד קודם לכן, אך מצד הביטול לחסיד זקן לא סירב ותיכף פשט טליתו והלך איתו למקוה.

תפילין דר"ת אחר 'כתר'

פעם א' שאלו מהרה"ח ר' דוד צבי חן ע"ה האם מותר להניח תפילין דר"ת אחרי תפילת מוסף בר"ח ויען לא, לא איזה מקום יש לתפילין אחרי כתר (או מוסף) והוסיף, אם לא שיעבור 9 שעות.

סוד שיח

אדמו"ר מהר"ש פעם נועד עם הרד"צ חן במקוה 6 שעות.

(זה שמעתי מר' בער יפה ע"ה)

חנוך לנער

ר' פרץ חן ע"ה חינך וטיפח את בנו הרד"ץ, מאז שהי' לתינוק מגיל שנתיים הי' מעורר אותו משנתו באמצע לילה ומגיש לו מים לרחיצת נט"י (נעגעל וואסער).

(מר' דוב יפה)

26 מהעיר בעלז' צערקוב (Біла Церква), כנסיה לבנה על יד קייב באוקריינה, והיהודים קראוה להיפך: "שווארצע טומאה" (טומאה שחורה).

גדול כח הבן מכח האב

ספר ר' מרדכי יואל ע"ה דוכמן: פעם התארח אצל ר' פריץ ע"ה חן וגם הר' דוד צבי הי' בבית, וישבו כולם ליד השולחן והגישו לסעודה סרדינים (דגים קטנים) ויאמר ר' פריץ "נו, די פרומינקעס יואלקע און דוד הירש וועלן ניט עסן, מיר וועלן יע עסן, מיר וועלן יע עסן" (נו, החרדים האלה, יודאלקה [דוכמן] ודוד הירש [חן] לא ירצו לאכול, אני רוצה כן לאכול, אני רוצה כן לאכול") וסיים ר' מרדכי יואל "מכיון שר' פריץ אכל, הוכרחתי ג"כ לאכול אך ר' דוד צבי בנו, לא אכל אעפ"כ".

אסקופה הנדרסת

ר' פריץ חן הי' רב בעיר נעוול זה הי' בימי אדמו"ר הצ"צ בנו אדמו"ר מהר"ש (טרם שנהי' לרבי) בא לנעוול ויתאכסן בפאצ'ט (פוסט) ויוודע לר' פריץ שהגיע בן אדמו"ר ובטח שאנשי העיר יבוא תיכף לראותו ויפריעו מנוחתו כי מטרחת הדרך שכב לישון, אז ר' פריץ שכב על האסקופה של הדואר עד שהמהר"ש קם ונתאספו הרבה אנשים על ידו אך איש לא הרהיב עוז ליכנס כי לזה היה צריך לדרוך מעל מרא דאתרא ומי יעשה זאת. וכה שכב עד שקם משנתו בנו של הרבי ואז גם ר"פ קם והניח ליכנס לשם.

(ר' ח' דוב [כערקע] שי חן)

ר' גרשון בער פאהר

הפשטה מגשמיות

החסיד ר' גרשון דוב ז"ל מעיר נעוול כשחזר מאמר, האט עם געביסן א פוס, האט ער געקראצט א פרעמדע פוס פון איינעם וואס איז געשטאנען לעבן איהם (גירדה לו הרגל, והוא גירד רגל של מישוהו אחר שעמד לידו). עוד סיפרו, שכשהי' ר' גרשון דוב מברך ברכת המזון הייתה אשתו עונה אחריו מלה במלה כי לא ידעה לקרא והי' מברך בדביקות גדולה, עד שפעם באמצע ברכת המזון זרק עליה חתיכת פת משולחן ולא הבחין בעצמו.

(המעשה הראשון שמעתי מהח' ר' מענדל ע"ה נודל שהכירו טוב כי גר בקאלאניעס חערסאן ור' גרשון דב הי' מבקר שם וגם גר שם, והמעשה השני שמעתי מהרה"ח ר' ירחמיאל ע"ה חדש גיסו של הרש"ל שיחי, ואשתו הייתה נכדה של רג"ד)

"לא אדם נחמד"

אירע שא' הלשין לשלטון על ר' גרשון בער ז"ל וסבל רב מזה היזקות גדולות ויסורים וכשגילו לו מי הוא המלשין הגיב בזה"ל "ניט קיין פיינער מענטש, ניט קיין פיינער מענטש" ("לא אדם נחמד, לא אדם נחמד"), ויותר לא אמר מאומה עליו.

(שמעתי מר"מ נודל הנ"ל)

כבוד רבו

בזמן הראשון של נשיאות כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע שאז עוד לא קבל בפירוש הנשיאות²⁷ בא לליובאוויטש ר' גרשון דוב לבקר בליובאוויטש וכשנסע בחזרה אדמו"ר נ"ע ליווה אותו עד תחנת מסילת הברזל ונסעו שניהם בעגלה ביחד, ויכבדו זה את זה כי שניהם עשו את עצמם כאילו הם יושבים, אך באמת עמדו כפופים ולא ישבו על מושב הכרכרה.

(מר"מ ע"ה נודל)

חסידי שונים

נתינה בלב שלם

אדמוה"ז אמר לר' פינחס רייזעס שכשיתן צדקה מכיסו אל ימנה כמה הוא נתן ויספר ר"פ הנ"ל שזה פעלתי בעצמי אך לאחר הנתינה לא הי' עוצר א"ע מלספור כמה נשאר בכיס.

"אוהב אני, אוהב אני"

ר"א האמילער ספר שפעם באו לאדמוה"ז בעגלה (נהוג הי' אז שהי' שוכרים עגלה לנסוע הלוך ושוב) וכשנצטרכו לנסוע חזרה לא מצאו את העגלון, ויחפש אותו והנהו יושב בביהכ"נ ואומר תהלים (או לומד משהו), וסרב לנסוע באמרו שהחליט לעזוב מלאכתו ולהישאר כאן. שאלוהו מה פתאום? סיפר להם כי הי' נוכח בעת שהרבי אמר תורה ובאמצע דבריו שמע בזה "אז דו וועסט כאפ'ן א גוי און דו וועט פרעגן ביי עם "טי ליוביש טי באגא"²⁸ וועט ער זאגן ליובליו ליובליו ליובליו" ("כשתפגוש גוי ותשאלו האם אתה אוהב את השם יאמר אני

(27) היינו בין השנים תרמ"ג - תרנ"ג.

(28) ברוסית: אתה אוהב את ה'?

אוהב אני אוהב אני אוהב"). הפצירו בו שיסע אתם לביתו עד שהסכים. ומני אז הרגיש אהבה עצומה ורצון רק ללמוד ולהתפלל.

חוש ההעמקה

ר' יחזקאל דרויער הי' מחסידי אדמוה"ז, אך הי' עליו קפידה מגדול ונפל ר"ל בשכרות. פעם א' הי' בעיר האמיליע ונתאכסן אצל ר' אייזיק, וכשנסע משם נודע לר"א כי החסידיים זלזלו בו, כעס ר"א וגער בהם ואמר "אתם יודעים מיהו חצקול? חצקול הי' דעם רבינ'ס סטענדר 13 (או 17) יאהר (העמוד של הרבי 13 (או 17) שנים). כלומר, כשאדמוה"ז הי' אומר חסידות בריים הי' יושב למולו ועל ידו, והחסידות כאלו נאמרה לו.

וימשיך ר"א להפליג בשבחו "האתם יודעים את חוש ההעמקה שלו? כשהשתדך ונכנס לגור בבית חמיו אחרי החתונה, פעם אחת בחורף בערב שבת לפני הדלקת הנרות, נעצר על יד התנור (תנור רוסי" שכל הכירה חמה מאד) ושקע בהרהורי חסידות וידיו מאחוריו אוחזות בתנור. הגיע הזמן ללכת לביהכנ"ס להתפלל מנחה. חמיו רצה ללכת אתו לבית הכנסת, וראה שחצקול עומד שקוע בהרהורים. החילט שלא להפריעו, והלך לבד. כשבא מביהכנ"ס וכבר צריכים לאכול סעודת שבת, והנה חצקול ממשיך לעמוד באותו אופן ולא אז כלל. גם אז החילט חמיו שלא להפריעו. ויאכלו הסעודה בלעדיו וחצקול ממשיך לעמוד, כולם שכבו לישון וחצקול עוד עומד, חמיו קם באמצע הלילה וחצקול עוד עומד במקומו. וכך עמד עד הבוקר. ובבוקר כשנסוג מהתנור הרגיש וראה שכפות ידיו נכוו מהתנור ונדבקו לקירותיו. וסיים ר' אייזיק האמיליער "אט דאס איז חצקול" ("זהו חצקול").

פלפול אליבא דהלכתא

ר' אהרן משטאראשעלע פעם בא לעיר ווארשא, וכתבו במודעות שנתלו בבתי כנסת הרבים שביום פלוני ושעה פלונית בבית הכנסת פלוני יאמר פלפול אליבא דהלכתא, והלומדים שבבתי כנסיות צחקו, איך אפשרי שניהם יחד אם פלפול הוא לא אליבא דהלכתא ואם אליבא דהלכתא הוא אינו פלפול. אך אעפ"כ כולם באו וכששמעו נתפלאו מאד, שאכן היה פלפול אליבא דהלכתא. והמעשה הי' שר"א חזר קונטרס אחרון משו"ע רבינו.

פירושה של הוראה

ר' פסח מאלאסטאבקער שאל על יחידות מאת אדמו"ר האמצעי איך לקיים הג' דברים המוכרחים להיות קודם התפילה המוזכרים בלקו"ת בד"ה תחת אשר לא עבדת כי קשה לו

לקיימם, ויען אדמוה"א מ"ש שם טבילה אינך מחויב למסור נפשך ע"ז, מ"ש ליתן צדקה תתן פרוטה. ומ"ש מוסר הכוונה היא ללמוד חסידות²⁹.

"ש"ך'ס קאפ"

אדמוה"ז אמר על החסיד ר' זלמן קורניצער "אז בא עם איז ש"ך'ס קאפ" (יש לו ראש כמו של ה'שפתי כהן').

מיהו ר' נטע?

ר' נטע מאלעטיראסצענער (מחסידים ידועים של אדמוה"א) פעם נסע בדרך, וזה הי' לא רחוק ממקום מגוריו, פגשו איש א' ושאל האם אתה יודע איפה גר ר' נטע מאלעטיראסצענער צחק ר"נ עליו, ויאמר "פאראן ערגעץ א דערפעל מאלאסטירטשען, און פאראן דארטן א נטקע, און דו זאגסט ר' נטע מאלעטיראסצענער" ("ישנו איפה שהוא כפר בשם ממאלע-טיראסצענע, ויש שם איזה נטקע, ואתה אומר ר' נטע ממאלע-טיראסצענע?"), הלה ראה שהוא פוגע בכבודו של ר' נטע וסטר על לחיו³⁰ ונסע לדרכו. ואחרי זה כשבא לעיירה ההיא, נכנס לביתו של ר' נטע וראה כי זהו האיש שהוא הכה וצעק עליו, ומוכן גודל הבושה.

מוסר שמועה

ר' נחום מראדאמיסלע (הי' חסיד של אדמו"ר צ"צ והאריך ימים וביקר בזקנותו בליובאוויטש בשנות תרס"ה-תרע"ב) וסיפר הרבה ענינים שבליובאוויטש לא שמעו אותם, וגם הרש"ג לא ידע ענינים כאלו ואז שוחח הרבה ימים עם אדמו"ר הריי"ץ נ"ע, וספר לו ספורים הרבה, אחרי זה כשנהי' הרבי לרבי בעיר ראסטוב, פעם אמר בשולחן הכל מה שסיפר דער אלטער, ביררתי והכל אמת (בליובאוויטש קראו אותו דער אלטער).

"לקפוץ ולהשרף"

החסיד ר' אלי' יוסף מדריבין גר בא"י, פעם בא לרוסיה לליובאוויטש לביקור לאדמו"ר הצ"צ וזה הי' בזמן חירום שהצ"צ אז לא קיבל שום אורחים והכריז שלא יבאו אליו. ר' אלי' יוסף לא ידע ואח"כ כשבא לליובאוויטש סיפרו לו שהרבי אינו מקבל מפני פחד. אעפ"כ, הוא

29 בלקו"ת (שם): "והג' הוא עסק ולימוד דברי מוסר ובפרט דברי מוסר הנמצאים בזהר", וראה 'רמ"ח אותיות' אות סט.

30 הערת הכותב: ואמר: "וואס רעדסטו אויף ר' נטע?" ("מה אתה מדבר על ר' נטע?").

התעקש להכנס לרבי, כיון שהוא בא כה מרחוק – מארץ ישראל (שאו הי' זה דרך ארוכה גם בזמן) – והצ"צ קיבלו ליחידות³¹.

כשנסע בחזרה, עבר דרך עיר האמליע והי' אצל הרה"ח ר' אייזיק, ור"א הקפיד על שהוא נסע להרבי למרות שהי' צו כללי, ויאמר ר"א (בדבקות כדרכו) "בא אונז, אז דער רבי (כוונתו על אדמוה"ז) וואלט הייסן שפרינגען אין פייער וואלטען מיר שפרינגען, און ניט אויף צו גיראטעוועט ווערן ויילע דער רבי האט גיהייסן, נאר טאקע אויף פארבענט ווערן" (אצלנו, אם הרבי היה מצוה לקפוץ לתוך האש, היינו קופצים. ולא על מנת להנצל, מפני שהרבי ציוה, אלא באמת על מנת להישרף").

400 שוחטים

ר' נחום טשעניגורבער (מחסידי אדמוה"א) הי' שו"ב והעמיד 400 תלמידים לסכינים מלוטשים כתקנת אדמוה"ז.

ר' נחום הנ"ל הי' מוצאו מהמתנגדים ע"כ תמיד הי' מדבר על הפולישע³².

"מאויבי תחכמי"

פעם חסידים דברו על א' שהלך לעולמו, ושקלו אם הי' חסיד כראוי ויאמר אחד "וואס זאל איך זאגן אויף איהם, ווייבער און מתנגדים האבן עם פיינט גיהאט מיט א אמת" ("מה אומר עליו, נשים ו'מתנגדים' שנאו אותו באמת").

מס"נ על 'התקשרות'

התמים ר' יחזקאל גימלשטיין (משפיע בתו"ת ומפורסם בין החסידים) הי' חשוך בניו ר"ל, ותמיד כשהי' מבקש ברכה ע"ז מאדמו"ר הרש"ב נ"ע הי' אדמו"ר שותק. פעם א' אשתו בקרה אצל האדמו"ר מבאברויסק ובקשה ממנו עזרה וברכה שיהי' להם בן, אמר לה האדמו"ר מבאברויסק "שיבא בעלך אליי אז אעזור לכם". כשבאה האשה לביתה וספרה לבעלה את הבטחת האדמו"ר, סרב ר' יחזקאל לנסוע, כי אם יעזור לו אז עלול הדבר לפגוע בהתקשרותם להרבי נ"ע, ומשום זה לא נסע, וכך נשאר חשוך ילדים ר"ל. עד היכן הי' מקושר שמסר נפשו ע"ז.

(מר' דובער ע"ה יפה)

31) אודות פגישתם זו, ראה 'רשימות דברים' מדור חסידים אות פא.

32) ראה לעיל, להיפך, שר"ה שמוצאו היה מן חסידי פולין היה מדבר תמיד על הליטאים.

מסלונים לליובאוויטש

בליובאוויטש הופיע פתאום בחור חסיד סלונים, וקראו לו יוס'לה. הבחורים בישיבה התעניינו מה גרם לו להגיע לליובאוויטש, כי בזמן ההוא לא היתה נפוצה תופעה שכזו שחסיד פולני יבוא לליובאוויטש. על שאלתם של הבחורים מפני מה הגיע לליובאוויטש, לא רצה בתחילה לענות, אך לאחר שלחצו עליו ואיימו עליו שיגזוזו לו את הציצית מן הטלית שלו, אם לא יגלה להם, הבטיח לספר. מאוחר יותר סיפר, רבו, האדמו"ר מסלונים³³, נסע מביתו לשנה או יותר, וכשחזר לביתו הגיעו חסידים רבים, ערך האדמו"ר שולחן גדול ואמר "איך בין ארום געפארן איבער דער וועלט, און געווען בא א סאך גוטע אידן, א אמת'ן צדיק האב איך גיזעהן אין ליובאוויטש" והמשיך "דער ליובאוויטשער רבי יצט מיט א גאלדענער קויט מיט צוויי גאלדענער זויגערס אין די קעשנעס, און אין עם איז אזוי פיל ענווה ושפלות וואס איך ווייס ניט ווי קען דאס זיין אין א ילוד אישה" ("נסעתי הרבה סביב העולם, אצל הרבה אדמו"רים, וצדיק אמיתי ראיתי בליובאוויטש", והמשיך "הרבי מליובאוויטש יושב עם שני שרשרות זהב עם שני שעוני זהב בכיסים, ויש בו כה הרבה ענווה ושפלות שאיני יודע כיצד יכול להיות זאת בילוד אישה"), אח"כ באמצע הסעודה שהגישו מאכל והרבי מסלונים, מספר ר' יוסע'לע, טעם משהו כל המסובים חטפו 'שיריים' (כנהוג אצל חסידי פולין) וגם הוא חטף, אז פנה רבו אליו ואמר לו "פאר דיר יוס'ל איז דאס ניט קיין ארבעט, פאר אין ליובאוויטש" וסיים "און דערפאר בין איך געקומען" ("עבורך, יוס'ל, אין זו עבודה, סע לליובאוויטש", וסיים "ולפיכך הגעתי")³⁴.

תשובת המשקל

בליובאוויטש הי' חסיד משכיל נפלא קראו לו ר' אברהם בער איליער³⁵, אדמו"ר הרש"ב נ"ע אמר עליו כי אצלו שכל בולט מהמוח.

היתה לו נפילה באכילה מקפידת אדמו"ר מהרי"ץ נ"ע, הי' אומר משל והסבר על 'תשובת המשקל': כגון אחד שנכשל בסתם יינם, תשובתו שילך לבית המרחץ חם, ששם מזיעים מאד, ואחרי זה יאכל דג מלוח, ואח"כ כשיצמא מאד לשתי' ויהי' על ידו רק סתם יינם, ולא ישתה אז – זו היא 'תשובת המשקל'.

33 הרב אברהם בער הלוי לעווין, מחסידי אדמו"ר הצ"צ ומהר"ש, לאחר מכן נסע לני. ולימד חסידות. נפטר בזקנה מופלגה.

34 ראה 'רשימות דברים' מדור אדמו"ר הרש"ב אות ט' כע"ז.

35 הרב אברהם בער הלוי לעווין, מחסידי אדמו"ר הצ"צ ומהר"ש, לאחר מכן נסע לני. ולימד חסידות. נפטר בזקנה מופלגה.

הורתו ולידתו בקדושה

אדמו"ר הרש"ב אמר פעם בהתוועדות על החסיד ר' צבי הירש ע"ה אזימוב (הירשעל קלימוביצער) - סביו של ר"ש שי' אזימאוו מפריז - "הנני מעיד שהורתו ולידתו בקדושה"³⁶.

(שמעתי מר' בן ציון מאראז)

מה עושים בישיבה?

דודי החסיד ר' ברוך דוכמן ז"ל כשגמר למודיו בשיעורים בליובאוויטש והי' צריך לנסוע ללמוד פארזיק (לעצמו, ולא בכיתה) בשצעדרין, נכנס (כשאר חבריו) לאדמו"ר מהרש"ב נ"ע להיפרד ולבקש ברכה, אמר אז הרבי "זאלסט לערנען, זאלסט דאוונען און זאלסט דינען דעם אויבערשטען" ("התפלל, למד ועבוד את הקב"ה").

(36) ראה 'ליובאוויטש וחייליה' בערכו.

לע"נ

הרה"ח הרה"ת וכו'

ר' חיים אליהו ב"ר אליעזר ע"ה

מישולובין

נלב"ע בכ"ט סיון תשל"ב

ומ"כ בהר הזיתים ירושלים תובב"א

תנצב"ה